БЕЛАРУСКАЯ МАЛАДЗЁЖНАЯ ГАЗЕТА

ЧЫРВОНАЯ ЗМЕНА

26 красавіка 1994 г.
Аўторак
№ 44 (13761)
Кошт у розніцу 100 рублёў
Выдаецца з 1921 года

Малюе Віктар ДУБОВІК

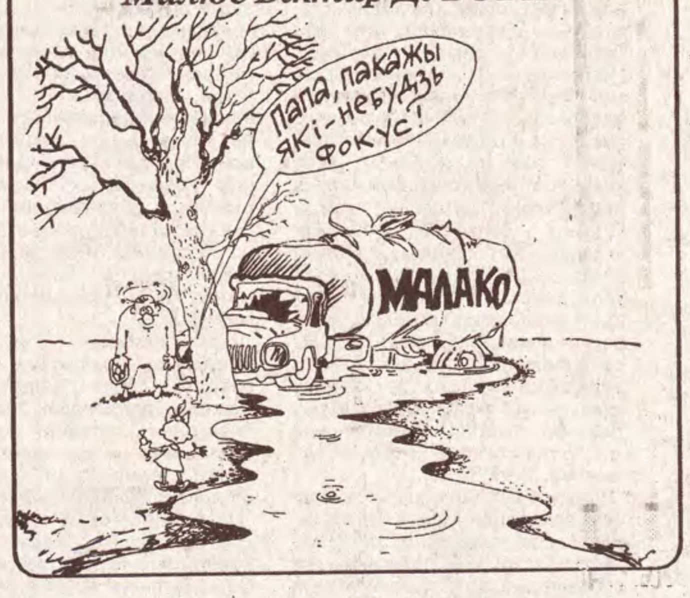

Рэха Чарнобыля

Не тужы, самотная бабуля,
што не прывячаюць дзеці хату,
шчодрыя іх рукі не прытуляць
і не стрэне брэхам пёс кудлаты.

Рэха вечнага людскога болю
рве зямлю тваю
сляпой ваўчыцай,
сее радыяцыю на полі,
хіжа труціць родныя крыніцы.

Ад расы жывой нямеюць ногі.
Глуха стогне кут здзічэлы гэты.
Плачуць на абочыне дарогі
чалавечымі слязьмі ранеты.

Таццяна СТАРАСЦЕНКА.

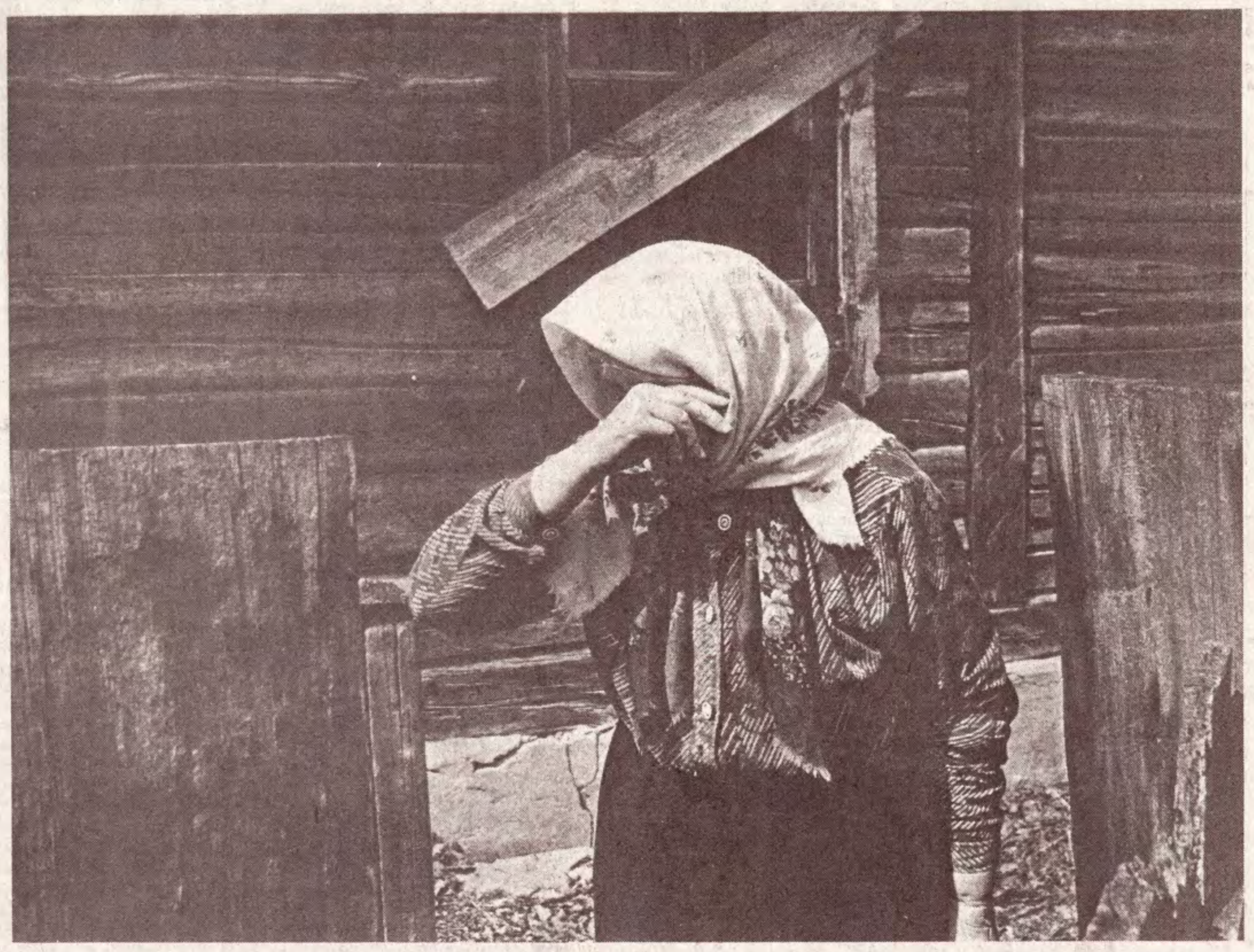

Кур'ер "ЧЗ"

Не ўсё так дрэнна...

Да ліку пацярпеўшых ад аварыі на ЧАЭС Петрыкаўшчына не адносіцца. Таму маляўнічыя мясціны над Прыпяццю не маглі не прывабіць жыхароў раёнаў, што вымушаны былі пакінуць родныя хаты ад наступу радыяцыі. Будаўнікі раёна і вобласці ў некалькіх вёсках узвялі для іх пасёлкі.

За кошт сродкаў па чарнобыльскай праграме пабудаваны ФАПы ў васьмі вёсках. Жыхарам яшчэ чатырох свае паслугі прапанавалі новыя амбулаторыі.

Пры цэнтральнай раённай бальніцы пабудаваны акушэрскі корпус. Добрыя ўмовы для працы цяпер і медыкаў гарпасёлка Капаткевічы. Летась яны справілі наваселле ў новай бальніцы на 50 ложкаў і паліклініцы на 100 наведванняў у змену.

Алесь ЛАРЫЁНАЎ.

Патрэбна "легалізацыя" даходаў?

Паводле экспертных ацэнак, цяпер "на руках" у нашых суайчыннікаў — простых грамадзян рэспублікі — знаходзіцца не менш як мільярд даляраў. Каб гэтыя немалыя грошы "запрацавалі" і дапамаглі беларускай эканоміцы, патрэбна іх "легалізацыя".

Такі пункт гледжання на пытанне "валютных накапленняў" насельніцтва прэзідэнта Саюза прадпрымальнікаў Беларусі Уладзіміра Карагіна. Ён лічыць, што своеасаблівая "гаспадарчая амністыя", інакш кажучы, магчымасць людзей, якія маюць СКВ, свабодна ёю распараджацца, дасць магчымасць прыцягнуць дадатковыя інвестыцыі ў айчынную эканоміку. Азначаны падыход да праблемы мог бы стаць састаўной часткай у стварэнні сістэмы гарантый для ўнутраных і знешніх інвестараў.

Падпісныя лісты "панеслі" ў народ

Завяршыўся адзін з першых этапаў прэзідэнцкай выбарнай кампаніі на Беларусі — у нядзелю Цэнтральная камісія па выбарах прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "падвяла рысу" пад рэгістрацыяй ініцыятыўных груп і грамадзян па збору подпісаў за вылучэнне кандыдатаў на пасаду кіраўніка рэспублікі.

Працэс фарміравання спісаў і, адпаведна, утварэння ініцыятыўных груп вызначаўся вялікай актыўнасцю з боку прадстаўнікоў розных палітычных плыняў. Цэнтрвыбаркам зарэгістраваў 19 такіх груп, якія з учарашняга дня мусілі прыступіць непасрэдна да збору подпісаў у падтрымку таго ці іншага прэтэндэнта. Нагадаем, што для будучай магчымай рэгістрацыі кандыдата ў прэзідэнты, яго павінны падтрымаць не менш як 100 тысяч грамадзян Беларусі. Збор подпісаў працягнецца да 14 мая.

Пакуль што можна зазначыць: па колькасці ўяўных прэтэндэнтаў (маецца на ўвазе — тых, за каго гэтымі днямі нам будзе прапанавана паставіць асабіста роспіс на падпісаных лістах) рэспубліка ўстанавіла, бадай, "неафіцыйны" рэкорд.

І яшчэ адна з апошніх навін. Цэнтрвыбаркам прыняў сумесна з Саўмінам пастанову, у якой рэгламентуецца парадак выкарыстання сродкаў масавай інфармацыі зарэгістраванымі кандыдатамі ў прэзідэнты.

Якаў ЯСЭПКІН.

Палітыкі едуць у Гродна

Тры вядомыя палітычныя дзеячы апошнім часам адзін за адным наведалі Гродна. Гэта былы старшыня антыкарупцыйнай камісіі Аляксандр Лукашэнка, лідэр Народнага Фронта Зянон Пазняк і былы Старшыня Вярхоўнага Савета Беларусі Станіслаў Шушкевіч.

Традыцыйныя абяцанні А.Лукашэнкі, які ў чарговы раз аб'явіў бой карупцыі на ўсіх узроўнях, былі прыхільна сустрэты аўдыторыяй, якая складалася ў асноўным з людзей сталага ўзросту.

Зянон Пазняк расказаў пра законапраекты палітычнага і эканамічнага характару, якія падрыхтаваны яго камандай і патрабуюць неадкладнага ажыццяўлення.

Станіслаў Шушкевіч, лідэр блока "Вясна-94", ужо ў другі раз за апошнія месяцы пазнаёміў гродзенцаў са сваёй платформай, у аснове якой — дэмакратыя ў палітыцы і развіццё рынкачнай эканомікі.

Лілія АСТРАВЕЦКАЯ.

Вяртанне "магілёўскай даўніны"

Багатую гісторыю старажытнага Магілёва і ўсяго прыдняпроўскага краю ўзяўся аднавіць новы гісторыка-краязнаўчы часопіс "Магілёўская даўніна", першы нумар якога ўбачыў свет.

Новае выданне стала своеасаблівым нашчадкам часопіса, які выходзіў у Магілёве ў 1898—1903 гадах пад рэдакцыяй вядомага вучонага Еўдакіма Раманава. Тады ўдалося выпусціць усяго тры зборнікі. Цяпер жа выданне будзе выходзіць адзін раз у квартал. Акрамя гістарычных, геаграфічных, краязнаўчых матэрыялаў, плануецца публікацыя метадычных распрацовак для настаўнікаў.

Фінансавалі выпуск "Магілёўскай даўніны" мясцовыя дзяржаўныя і грамадскія арганізацыі. Аформіць выданне дапамаглі прафесіянальныя мастакі і навучэнцы педагагічнага каледжа.

Гонкі для Беларусі

У Нацыянальным прэс-цэнтры Рэспублікі Беларусь адбылася сустрэча журналістаў з кіраўнікамі нямецка-беларускага праекта "Гонкі для Беларусі", прынятага год таму з мэтай дапамагчы маладым таленавітым беларускім аўтагоншчыкам. Праект падтрымліваецца вядомымі замежнымі фірмамі "БМВ", "Кастроль", "Бош" і іншымі.

Праграма праекта выконваецца на базе сумеснага прадпрыемства "Йак-аўтамабільныя тэхналогіі" і ахоплівае як распрацоўку і канструяванне вузлоў і запасных частак да спартыўных аўтамабіляў, так і стварэнне гоначных машын поўнасцю, выпуск у малых і сярэдніх серыях канструкцый і вырабаў па дакументацыі заказчыка, вытворчасць прататыпаў.

БЕЛІНФАРМ.

"Адваявалі" ў камерсантаў

Яшчэ зусім нядаўна старое памяшканне Чысцінскай сярэдняй школы Маладзечанскага раёна займалі адразу некалькі камерцыйных структур. Цяпер будынак вернуты дзецям — тут размясцілася дзіцячая музычная школа.

А ў бліжэйшы час у гэтым жа памяшканні плануецца адкрыць і школу мастацтваў. Канчатковая мэта мясцовых улад — стварэнне эстэтычнага цэнтра.

Мікола КАПЫЛОВІЧ.

Пашыраюцца міжнародныя кантакты Беларусі ў галіне экалогіі. Так, наша рэспубліка ўпершыню ўзяла ўдзел у традыцыйным "Міжнародным зялёным тыдні" ў Берліне.

НА ЗДЫМКУ: прадстаўнік Беларусі Наталля Юдзіна знаёміць наведвальнікаў з прадукцыяй нашых прадпрыемстваў.

Фота агенцтва "Інтэр Нэйшэнз".

Курсы валют на 25 красавіка:

	Даляр ЗША		Ням. марка	
	Скупка	Продаж	Скупка	Продаж
"Комплекс"	14500	15060	8570	8910
"Пошук"	14500	15000	8400	8650
"Белбізнесбанк"	14100	15800	8500	9100

Радыяцыйны попел на сэрцы

□ **Валянцін БАРЫСЕВІЧ, "ЧЗ"**

Чарнобыль і звязаная з ім бяда змусілі займацца восем гадоў назад людзей тым, чым ніколі не займаліся раней, — ліквідацыяй вынікаў катастрофы. Для каардынацыі дзеянняў былі створаны і адпаведныя структуры. У прыватнасці, Дзяржаўны камітэт па праблемах вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС. Работа ў вызначаным напрамку вядзецца сёння і невядома, калі ёй будзе канец. Аб задачах і праблемах наш карэспандэнт гутарыць з намеснікам старшыні Дзяржкамчарнобыля М.М.Маркоўскім.

— Мікалай Мартынавіч, колькі фінансавых сродкаў выдзелена пад праграму на сёлетні год, як яны размеркаваны?

— Усе мы ведаем, якая бяда звалілася на нашы галовы. Разумеюць гэта і ў Вярхоўным Савеце, і ва ўрадзе, але ў сувязі з тым, што былі перарваны былыя сувязі, пагоршыўся стан у эканоміцы рэспублікі, цалкам атрымаць столькі фінансава-матэрыяльных сродкаў, колькі пажадана мець, вядома ж, не атрымліваецца. Усяго, у прыватнасці, на бягучы год выдзелена 12 працэнтаў з расходнай часткі рэспубліканскага бюджэту, а гэта 1 трыльён 620 мільярдаў рублёў. Грошы размеркаваны наступным чынам. 975 мільярдаў будзе зрасходавана на капітальныя ўкладанні (будаўніцтва жылля для перасяленцаў, добраўпарадкаванне раней створаных пасёлкаў, шляхам стварэння адпаведнай інфраструктуры, бытоўкі). Другая частка пойдзе на паляпшэнне ўмоў жыцця тых грамадзян, якія па-ранейшаму пражываюць у зонах адсялення. Тут і правядзенне ахоўных мерапрыемстваў (асфальтаванне дарог, будаўніцтва водаправодаў, лазняў, душавых, пунктаў дэзактывацыі) і іншыя мерапрыемствы.

Значная сума (а менавіта 511 мільярдаў рублёў) прызначана на выкананне закону "Аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ад катастрофы на ЧАЭС". У ліку мерапрыемстваў: аздараўленне насельніцтва, кампенсацыя і льготы ўдзельнікам ліквідацыі аварыі. У прыватнасці,

станоўча вырашана пытанне аб выплаце пенсіі той катэгорыі грамадзян, якія прымалі непасрэдны ўдзел у ліквідацыі вынікаў аварыі. Акрамя таго, намі вынесена ў Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прадстаўленне аб паэтапнай выплаце пенсіі ў перспектыве асобам, якія былі эвакуіраваны з зоны, а таксама з зон першачарговага і наступных адсяленняў. Сродкі на гэтыя мэты таксама ідуць з расходнай часткі бюджэту.

55 мільярдаў рублёў выдзелена на мэтавыя мерапрыемствы і навуковыя праграмы.

— Наколькі, на ваш погляд, трэба павялічыць расходную частку рэспубліканскага бюджэту, каб цалкам задавальняць штогод патрэбы на ліквідацыю вынікаў катастрофы?

— Трэба мець прыкладна ў 2—2,5 раза больш, альбо 40 працэнтаў расходнай часткі бюджэту. Бо сёння мы фактычна адчуваем востры дэфіцыт пад выкананне жыццёва важных артыкулаў: у прыватнасці, праграмы па капітальнаму будаўніцтву, на аздараўленне насельніцтва і правядзенне ахоўных мерапрыемстваў у аграпрамысловым комплексе. Але, як вы разумееце, столькі выдзеліць дзяржава проста не мае магчымасці.

— Мікалай Мартынавіч, пытанне крыху не па тэме: як вы ставіцеся да праблем будаўніцтва на тэрыторыі рэспублікі атамных электрастанцый?

— Я на гэты конт маю спрэчную думку. Канешне, без электраэнергіі нам не абысціся. Аднак будаваць яшчэ адзін Чарнобыль, відаць, не варта, улічваючы тую акалічнасць, што і так мы з усіх бакоў "абвешаны" імі: Ровенская, Смаленская, Ігналінская... Крый Бог парушыць тэхналогію эксплуатацыі, як, дарэчы, здарылася і на ЧАЭС, і нас зноў засыпле радыяцыйным попелам. Тут хаця б ад гэтага ачысціцца.

— У народзе бытуе думка, што быццам заходнія краіны наважваліся нам дапамагчы пазбавіцца вынікаў катастрофы, а наш урад, нібыта, адмовіўся.

— Свет яшчэ не выпрацаваў такой тэхналогіі, скарыстаўшы якую можна было б ачысціць лясныя масівы, сельскагаспадарчыя тэрыторыі ад радыенуклідаў і пасля ўзнаўляць там бяспечна для здароўя весці земляробства, збіраць ягады і грыбы.

— Адмаўляцца ад дапамогі ніхто не збіраецца. Наадварот, трэба падзякаваць тым, хто шчыра жадае нам дабра. Захад пастаўляе ў Беларусь дыягнастычнае медыцынскае абсталяванне, лекавыя прэпараты. Але ж спадзявацца толькі на замежныя краіны мы не збіраемся. Відаць, такі ў беларусаў лёс, што ім наканавана вытрымаць яшчэ адно выпрабаванне. Таму аб сабе і сваіх дзецях нам трэба паклапаціцца самім.

ПАДЗЕІ ТЫДНЯ

У жыцці нічога новага, хаця ўсе чакаюць перамен

□ **Андрэй ВАСІЛЕВІЧ**

Нічога прынцыпова новага за мінулы тыдзень не адбылося. Хіба што здзіўлялі грамадскую думку тыя, хто адважыўся паспытаць шчасця ў пошуках шляхоў да самага высокага крэсла на Беларусі. Апошнія звесткі ўражваюць: спіс кандыдатаў у правадыры ўсё павялічваецца, і мы можам мець каля дваццаці шукальнікаў подпісаў грамадзян. Выбар, як бачна, вялікі, але ці разнастайны ён, ці будзе з каго выбіраць, каб не мучыла сумненне, ці за таго аддаю свой голас? Пытанне з разраду тых, што лунаюць у паветры, але адказу на яго пакуль што няма — некаторыя кандыдаты маўчаць, некаторыя вядуць лёгкую разведку, некаторыя пайшлі ў актыўны наступ.

У больш выйгрышным становішчы знаходзіцца Вячаслаў Кебіч. Зразумела, чалавек з вяршыні ўладавай піраміды валодае не толькі словам, за якім яму не трэба лезці ў кішэню, але і мае ў распараджэнні тое-сёе з бюджэтнай кішэні.

Так, пад час сустрэчы з участковымі інспектарамі прэм'ер-міністр паспрабаваў усцешыць суровыя міліцэйскія душы. Вячаслаў Кебіч сказаў, што разумее цяжкасць іх працы, што зарплата не адпавядае занятасці.

Урад таксама прыняў рашэнне замарозіць кватэрную плату, прынамсі, так паведамілі ўрадавыя крыніцы інфармацыі.

На мінулым тыдні правёў прэс-канферэнцыю старшыня пастаяннай камісіі па заканадаўству Вярхоўнага Савета Дзмітрый Булахаў. Афіцыйная нагода для сустрэчы з прэсай — папярэдняе вылучэнне членаў Канстытуцыйнага суда (дарэчы, для яго выбараў збіраецца нечарговая сесія Вярхоўнага Савета). Сярод магчымых кандыдатаў называюцца такія прозвішчы, як доктар юрыдычных навук, дэпутат Валерый Ціхіня, загадчык юрыдычнага аддзела Сакратарыята Вярхоўнага Савета Рыгор Васілевіч, намеснік міністра юстыцыі Валянціна Падгруша і іншыя. Сам Дзмітрый Булахаў адвёў сваю кандыдатуру. Справа ў тым, што ідзе пошук прэтэндэнтаў на пасады суддзяў, а старшыню суда вылучыць будучы прэзідэнт. Зразумела, што ў выпадку перамогі Аляксандра Лукашэнкі (член Прэзідыума Булахаў узначальвае яго ініцыятыўную групу па збору подпісаў), лёгка прагназіраваць выбар.

Працягваюцца жорсткія спрэчкі вакол дагавора з Расіяй па аб'яднанню грашовых сістэм. Пасля абвінавачвання Вячаслава Кебіча ў парушэнні толькі што прынятай Канстытуцыі, прэм'ер-міністр вымушаны быў заявіць аб звароце да Барыса Ельцына з просьбай змякчыць тэкст дагавора, не настойваць на ліквідацыі Нацыянальнага банка Беларусі, каб не было патрэбы перагляду Канстытуцыі.

У расійскіх палітычных колах адна з хвалюючых тэм — дасягненне грамадзянскай згоды. Ваяўнічыя колы рыхтуюцца вывесці на вуліцы людзей зусім не для таго, каб выкрыкваць хвалу ў адрас Ельцына і Чарнамырдзіна.

Але гэта толькі кветачкі... Уладзімір Жырыноўскі — напрамую выкладвае свой план стварэння Мінскай губерні са старонак газеты "Известия". Прыпомніце, колькі галасоў аддалі расіяне за гэтага палітыка, якому хочацца накіраваць полчышчы да Індыйскага акіяна.

Што Жырыноўскі! У маскоўскіх газетах, напрыклад, у такой папулярнай, як "Аргументы и факты", лідэр расійскіх нацыстаў Баркашоў гаворыць аб сваіх поглядах, аб сваіх сувязях з германскімі неанацыстамі.

Як і неба не заўсёды хмарнае, так і жыццё не з адных непрыемнасцей. На мінулым тыдні адбыўся паўфінал конкурсу песні "Маладзечна-94". Гэта было цудоўнае відовішча, парад таленавітай моладзі. Вядомы маэстра Міхаіл Фінберг падзяліўся сваёй радасцю. Мастацкі ўзровень конкурсу ў параўнанні з мінулым годам значна ўзрос. Арганізатары фестывалю на чале з народным дэпутатам Генадзем Карпенкам робяць вялікую справу — адраджаюць беларускую песню, спрыяюць беларускай паэзіі. Моладзь убачыла, што таленты маюць выхад да гледача, — і шчыра дорыць людзям прыгажосць.

ДЗЕВЯТАЕ НЕБА

"Суперчэннэл" — "Уорлднэт" — "Еўраньюс" — "TV-5"

Уорэн Крыстафер – у Швейцарыі

Пачалася паездка Дзяржаўнага сакратара Злучаных Штатаў Уорэна Крыстафера па краінах Еўропы і Блізкага Усходу.

Сёння Уорэн Крыстафер знаходзіцца ў Швейцарыі. У Жэневе адбудзецца яго сустрэча з міністрам замежных спраў Расіі Андрэем Козыравым. У цэнтры ўвагі іх гутаркі — урэгуляванне баснійскага крызісу.

Ахвяра прыроды

На поўдні Егіпта нарадзілася дзяўчынка з 10-сантыметровым хвосцікам. Яе фотаздымкі абышлі ўсе егіпецкія газеты.

На думку ўрачоў, такая анамалія выклікана, хутчэй за ўсё, нейкім генетычным дэфектам. Было вырашана выдаліць адростак хірургічным шляхам. Да аперацыі маці дзяўчынкі хавала тое, што здарылася, ад родных і знаёмых і нават адмаўлялася даць імя сваёй дачцэ.

Спадзеючыся на мірны зыход

Павялічваецца колькасць "блакітных касак" з ліку міратворчых сіл ААН у баснійскім горадзе Горажадзе. Сюды прыбылі і 20 расійскіх салдат.

Тым часам афіцыйныя прадстаўнікі ўлад Германіі заявілі аб гатоўнасці прыняць у ФРГ і забяспечыць пячэннем раненых жыхароў Горажда, якія пацярпелі ў ходзе ваенных дзеянняў.

Электронны банк у Ватыкане

Гігант інфарматыкі "Ай-бі-эм" мае намер камп'ютарызаваць Ватыканскую бібліятэку.

Будзе створаны электронны банк даных і забяспечана магчымасць доступу да найбагацейшых архіваў не толькі для рымлян або жыхароў іншых італьянскіх гарадоў, але практычна для ўсіх, хто пажадае карыстацца новай сістэмай.

Бадай самае каштоўнае ў праекце "Ай-бі-эм" — гэта забеспячэнне адэкватнага графічнага аднаўлення на маніторы камп'ютэра арыгінала рукапісу, кнігі або дакумента.

Юбілей цюльпанаў

Цюльпаны, разам з ветранымі млынамі, даўно сталі сімвалам Галандыі. І невыпадкова яе жыхары рыхтуюцца ўрачыста адзначыць 400-годдзе паяўлення цюльпанаў у гэтай краіне.

Цяпер у Галандыі вырошчваецца прыкладна тры чвэрці цюльпанаў ад агульнай колькасці цудоўных кветак, якімі гандлююць у свеце. У час дзевяцітыднёвага перыяду цвіцення цюльпанаў па ўсёй краіне будуць арганізоўвацца выставы, праводзіцца святочныя дэманстрацыі і фестывалі.

Нарадзіўся "ў кашулі"

Трагічным мог стаць выпадак, які здарыўся ў адным з такійскіх раёнаў з 16-гадовым японцам.

Будаўнічы рабочы займаўся рамонтам на восьмым паверсе, але не ўтрымаўся і паляцеў уніз. Праляцеўшы больш за пятнаццаць метраў, юны "Ікар" трапіў якраз на дах навеса для веласіпедаў і не атрымаў нават ніводнай драпіны. Як гавораць, трэба нарадзіцца "ў кашулі".

Шакалад з "начынкай"

З дапамогай звычайнай шакаладнай цукеркі "абчысціў" некалькіх чалавек махляр з Замбіі.

Падсядаючы да пасажыраў міжгародніх аўтобусаў, ён частаваў нічога не падазраваўшых спадарожнікаў цукеркай, з'еўшы якую, тыя тут жа засыналі. Махляр тым часам спакойна абкрадваў іх і знікаў.

ПАВЕДАМЛЕННІ, АТРЫМАНЫЯ ПА КАНАЛАХ СПАДАРОЖНІКАВАЙ СУВЯЗІ "ЧЫРВОНАЙ ЗМЕНЫ"

Дзяжурны па выпуску — Я.ЯСЭПКІН.

ЧАРНОБЫЛЬ — НАШЫ

"Гэта бяда на доўгія гады..."

□ Алесь ЛІСІЦКІ

Без шкадобы нацерусілі атрутным дажджом і пылам хмары і на аддаленай ад ЧАЭС Жыткаўшчыне. Як і ўсюды, шмат зроблена тут па ліквідацыі вынікаў трагедыі.

На жаль, у гэтай важнай справе ёсць нямала праблем і няўвязак, што хвалююць насельніцтва і органы ўлады.

Пра гэта разважаюць народны дэпутат Рэспублікі Беларусь, старшыня райсавета А.М.Сцепаненка, начальнік штаба ГА раёна В.І.Партнягін і інспектар райаддзела адукацыі Г. Я. ЛУКАШЭВІЧ.

СЦЕПАНЕНКА А.М.: Радыяцыя пакінула сваю брудную пляму і ў нашым раёне — унікальным кутку Палесся. У зону з перыядычным кантролем трапіла палова населеных пунктаў, у тым ліку і горад. У трох вёсках — Вялікія Сцяблевічы, Буда і Грычынавічы — забруджанасць глебы складае ад 5 да 10 кюры на квадратны кіламетр.

За сродкі Дзяржкамчарнобыля ўзведзена сем пасёлкаў, аб'екты сацкультбыту, добраўпарадкаваны шэраг населеных пунктаў.

Аднак сёння гэтага недастаткова. Вяскоўцы выказваюць справядлівыя папрокі на работу "бытоўкі". Запэўніць іх, што сітуацыя неўзабаве палепшыцца, няма падстаў. Фінансаванне асобных аб'ектаў спынена. Дакладней, менш сродкаў выдзяляецца супраць ранейшага.

Паводле майго глыбокага пераканання, гэта не зусім правільна. Даводзіў тое і з трыбуны парламента.

У развіццё найбольш пацярпеўшых раёнаў па-ранейшаму ўкладваюцца значныя сродкі. Да прыкладу, таго ж Брагінскага. Гэта было б апраўдана, калі б не працягвалася міграцыя карэннага насельніцтва. Замест іх часова на неблагія заробкі прыязджаюць жыхары іншых рэгіёнаў. А ў падзёншчыкаў адносіны да чужой маёмасці вядома якія.

Дык ці правільней было б усё ж укладваць больш сродкаў у тыя раёны, дзе людзі жылі і жывуць, працуюць і прыносяць куды большую аддачу? Тым болей, што гэтаксама будзе і ў далейшым.

Прызнаць гэта — значыць прызнаць неабходнасць унясення карэктываў у чарнобыльскую праграму, паклапаціцца аб працаўладкаванні жыхароў ужо ўзведзеных пасёлкаў.

Балючым пытаннем для насельніцтва стала здача ўласнай жывёлы, накапленні радыенуклідаў у якой перавышаюць дапушчальныя ўзроўні. Раней такую жывёлу спачатку вярталі на чыстыя кармы, а пасля другой праверкі утылізавалі з выплатай яе кошту ў поўным памеры.

Цяпер жа ў падобным выпадку за застрахаваную жывёліну выплачваецца агавораная сума страхоўкі, а пры утылізацыі — ні капейкі. Зразумела, гаспадару ў такім выпадку нічога не застаецца, як прырэзаць яе і выкарыстаць у ежу, каб не аказацца ў пройгрышы. Ці ж гэта нармальна.

З-за нізкай разворанасці, высокай пераўвільготненасці і лясістасці контурнасць палёў у раёне не перавышае 2,9 гектара. Гэтым абумоўлены недахоп культурнай пашы. У канчатковым выніку ўлетку каля 2 працэнтаў малака ўтрымлівае звыш РДУ-92 радыенуклідаў. Праблему можна было б закрыць, калі б не спыніліся пастаўкі болюсаў і солілізунцу з фарыцынам — цэзіязвязваючых рэчываў.

У рэспубліцы створана нямала рознагаліновых радыелагічных цэнтраў і інстытутаў. Тэарэтычныя іх распрацоўкі не выклікаюць сумнення. На жаль, сёння ніхто не займаецца прафілактычна-растлумачальнай работай сярод насельніцтва. Раней, няхай не надта кваліфікаваная, але такая дапамога на месцах была адчувальная. Нездарма большасцю страчана вастрыня ўспрыняцця радыяцыйнай пагрозы і небяспекі.

ПАРТНЯГІН В.І.: У штабе ГА на ўліку знаходзіцца 490 перасяленцаў, пераважна з Хойніцкага, Брагінскага і Нараўлянскага, а таксама 925 "ліквідатараў". Таму не можа непакоіць выкананне Закона аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ад катастрофы на ЧАЭС. Ён жа не працуе або з-за няўвязак з іншымі заканадаўча-нарматыўнымі актамі, або з-за фармалізму і перастрахоўкі асобнай катэгоры выканаўцаў.

Да прыкладу, па сённяшні дзень да нас у штаб па пасведчанні звяртаюцца ўдзельнікі ліквідацыі вынікаў аварыі ў Чарнобылі. А вось пацвярджаючых пярвічных дакументаў падаць не могуць, бо ўжо скончыліся тэрміны іх захавання. Карацей кажучы, яны ўжо знішчаны. Як у такім выпадку аднавіць справядлівасць?

У сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных установах для выплаты павышанай стыпендыі чамусьці двойчы на год ад іх выхаванцаў патрабуюць даведкі аб пражыванні на забруджанай тэрыторыі. А гэта нямала — больш як тысяча чалавек. Таму процьму часу даводзіцца займацца фактычна нікому не патрэбнай паперавытворчасцю, бо стандартных бланкаў дагэтуль няма.

Кіраўнікі ўсіх прадпрыемстваў і арганізацый даўно ведаюць, што тым, хто пражывае ў чыстай мясцовасці, выплачваецца вызначаная ўрадам дапамога за час працы ў забруджанай мясцовасці. Аднак дакладнага выканання гэтага патрабавання ад бухгалтарскіх работнікаў не дамагаюцца, чым выклікаюць незадаволенасць падначаленых. Патрэбны падрабязныя "ўказкі" збоку. Інакш працаваць не можам...

ЛУКАШЭВІЧ Г.Я.: Апошнім часам вядуцца размовы аб магчымым пераглядзе канцэпцыі пражывання насельніцтва ў зоне перыядычнага кантролю. Тады пад увагу будзе ўзяты ўжо быццам не паказчык забруджанасці глебы радыенуклідамі, а ўзровень іх накаплення чалавекам на працягу года. Па-першае, так нібыта рэкамендуюць спецыялісты МАГАТЭ. А па-другое, маўляў, так даўно ўжо прынята ва ўсім свеце.

Але ці падыходзіць гэта да жыхароў Беларусі, дзе зусім іншыя сацыяльна-бытавыя ўмовы, іншы ўзровень санітарна-гігіенічнай культуры і харчавання? Наўрад.

Менавіта не без уплыву гэтых фактараў, як сведчаць вынікі праверак, накапленні не маюць ніякай акрэсленай сувязі з забруджанасцю глебы і захворваннем людзей. Тут, як кажуць, або савой аб пень, або пнём па саве. У любым выпадку сумны вынік навідавоку: сярод школьнікаў у апошнія гады заўважаецца значны прырост адхіленняў у здароўі.

Калі ж прыняць вышэйпамянёную канцэпцыю ў новым варыянце, значыць, пазбавіць дзяцей у зоне ад 1 да 5 кюры на квадратны кіламетр бясплатнага харчавання і права на аздараўленне ў чыстай мясцовасці. Тады пацерпіць кожная сям'я, бюджэт якой і без таго змізарнеў ад інфляцыі і росту цэн. Бацькі проста не змогуць знайсці сродкаў на харчаванне дзяцей. Сёння ж яго штодня атрымліваюць звыш 4450 навучэнцаў 14 школ раёна, у сярэднім на суму больш як 1300 рублёў кожны. Не сакрэт таксама, што меню ў сталоўцы больш разнастайнае, чым стол у многіх сем'ях.

Таму, як жанчына і педагог, лічу, што такі крок з боку ўрада можа прынесці толькі крыўду і без таго на ўсё жыццё паўкрыўджаным людзям. Трэба памятаць, што вынікі на ЧАЭС цалкам ліквідаваны будуць не цяперашнім і не наступным пакаленнямі. На гэта спатрэбіцца куды больш часу. Значыць, усё патрэбна рабіць з далёкім разлікам наперад, з клопатам пра здароўе ўсіх будучых нашых нашчадкаў.

Легенда бабулі Соф'і

□ Аляксандр РОГАЛЕЎ

Мы з калегамі запісалі яе ў час паездак па Кармянскім раёне ад ураджэнкі вёскі Залатаміно С.М.Давыдзенка (пасля ліквідацыі гэтага пасялення Соф'я Мікітаўна жыве ў Карме). Бабуля Соф'я, дарэчы, расказала нам шмат чаго пра мінулае як сваёй вёскі, так і ўсёй ваколіцы (ёсць жа цікавыя людзі!). Што ж датычыць нагаданай легенды, то сама бабуля сказала пра яе так: "У дзяцінстве гэта ўяўлялася мне казкай. А цяпер... Нават і не ведаю. Але ж слухайце і разважайце самі".

Разважаць сапраўды ёсць над чым. Вось змест незвычайнага апавядання бабулі Соф'і (ён поўнасцю захоўвае лексіку і стыль расказчыцы, якія адлюстроўваюць, дарэчы, асаблівасці дыялекту).

"Калі мы ламалі траву і з яе рабілі венік, спыталі ў таткі, як гэтую траву завуць. Ён адказаў, што гэта чарнобыль, і мы спыталі, чаму яе так завуць; то татка нам расказаў — можа быць і быль. Пачынаў так: у якім-та царстве, у якім-та гасударстве, гэта было вельмі даўно, людзі хацелі быць разумней усіх і пабудавалі вялікі корпус, і закрылі туды вялікую сілу невядомую, і яна там пачала бушаваць, і вырвалася на свабоду, спаліла ўсё па ўсёй краіне, пазабівала людзей і ўсё жывое, і доўга тады нікому нельга было з'яўляцца жывому, і за гэты час там перамяніліся лясы, дрэвы і звяры, і трава, і калі першыя людзі зайшлі на тую зямлю, то ўбачылі, што і зямля перамянілася, багата стала пяску, і па той зямлі вырасла яшчэ нікім не віданая трава, і яны гэту траву назвалі чарнобыль і сказалі: яе нада рассяліць па ўсяму свету, штоб людзі называлі і памяталі аб такой катастрофе і штоб яшчэ не пабудавалі што-небудзь падобнае".

У першы момант пасля пачутага мы не сталі пярэчыць бабулі, хоць і сумняваліся ў тым, што такая легенда сапраўды была пачута ёю ў дзяцінстве. Ды і потым, скажам шчыра, сумненні не пакідалі нас. Аднак і не даваяраць старой жанчыне, якая шчыра апавядала нам пра былое, як быццам не было падстаў. Толькі праз некаторы час пачалося, скажам так, асэнсаванне сюжэта, пачалі з'явіліся пэўныя думкі, якімі, лічу, ёсць сэнс падзяліцца, хоць не выключана, што той-сёй успрыме іх як яшчэ адну казку. І тым не менш, чарнобыльская легенда — гэта твор вуснай народнай творчасці, і ў гэтай якасці яна (легенда) павінна мець тлумачэнне.

Вось наша ўласная версія.

Пачуты ад бабулі Соф'і сюжэт, несумненна, калі гаварыць "па-навуковаму", актуалізаваўся пасля 1986 года, усплыў у памяці расказчыцы і атрымаў шэраг новых дэталяў. Так, відавочнымі новымі ўстаўкамі з'яўляюцца словы-паняцці "вялікі корпус" і "катастрофа", якія ўжыла С.М.Давыдзенка. Але ж сярод гэтых новаўвядзенняў выразна праглядвае і даўняя, традыцыйная нават па сваім зачыне аснова легенды-казкі ці легенды-былі.

Кульмінацыяй сюжэта неабходна лічыць пакаранне людзей за пэўныя грахі. Вынік жа свавольства людзей і вынік божай кары — змяненне самога ландшафту, флоры і фауны і — самае дзіўнае — з'яўленне дзікай, невядомай дагэтуль травы — "чарнобыль". Трава гэтая, як бачым, асэнсоўваецца як пэўны, самы галоўны сімвал тых наступстваў, якія чакаюць тых, хто парушае ўстаноўлены парадак і пачынае займацца тым, што не дадзена чалавеку ад самага яго пачатку.

Калі разважаць такім чынам, можна знайсці выразную аналогію нагаданай легендзе ў "Апакаліпсісе" Іаана Багаслова (у перакладзе з грэчаскай мовы "апакаліпсіс" — гэта "адкрыццё", па-руску — "откровение"), апошнім з сачыненняў, уключаных у Новы запавет.

У хрысціянстве, як і ў большасці іншых рэлігій свету, распрацоўваецца сюжэт Страшнага Суда, Канца Свету, нейкай касмічнай катастрофы, пасля якой свет зноў адраджаецца ўжо ачышчаным ад грахоў (у "чарнобыльскай" легендзе — "яе, траву, трэба рассяліць па ўсяму свету, штоб людзі называлі і памяталі...", гэта значыць, памяталі аб тым, чаго нельга рабіць і што загубіла іх папярэднікаў).

Згодна з "Апакаліпсісам" Іаана Багаслова, Канец Свету настане пасля Другога Прышэсця Збавіцеля, які пераможа сілы зла і здзейсніць Страшны Суд, які будзе суправаджацца сусветнай катастрофай. Даследчыкі гэтай тэмы адзначаюць, што Іаан Багаслоў у сваім "Адкрыцці" ("Откровении") абапіраўся на тую апакаліпсічную літаратуру, якая мелася ў той час, у прыватнасці, на старазапаветныя тэксты. І тым не менш, у "Апакаліпсісе" прадстаўлены больш падрабязны, дэталёвы, чым у Старым Запавеце, малюнак агульнай катастрофы, паколькі аўтар, які, як лічаць, склаў свой твор дзесьці ў 90-я гады новай эры і выкарыстаў не толькі папярэднія апавяданні-легенды, але і сведчанні відавочцаў аб параўнальна нядаўніх да таго часу экалагічных катаклізмах паблізу Чорнага мора. (гл.Барашков А.И. Будет ли конец света? — М.: Знание, 1991, № 10).

Сімволіка "Апакаліпсіса" даволі складаная і ў многім загадкавая. Нас жа цікавіць толькі тая частка твора, якая пэўным чынам суадносіцца з нагаданай вышэй "чарнобыльскай" легендай. Пачынаецца сусветная катастрофа з моцнага землетрасення. Потым з'яўляюцца "папераменна сем анёлаў, якія трубяць і абвяшчаюць аб тых ці іншых з'явах — бедствах.

"...Трэці анёл затрубіў, і ўпала з неба вялікая зорка, якая гарэла, нібы свяцільня, і ўпала на трэцюю частку рэк і на крыніцы вод. Імя гэтай зорцы — палын; і трэцяя частка вод зрабілася палыном, і многія з людзей памерлі ад вод, таму што сталі яны горкія".

Не будзем займацца высвятленнем таго, якія рэальныя ці магчымыя катаклізмы адпавядаюць прароцтвам "Апакаліпсіса". Па-першае, гэта справа геафізікаў, па-другое, сімволіку Іаана Багаслова, на наш погляд, няма сэнсу канкрэтызаваць і суадносіць амаль што ў дэталях з той ці іншай прыроднай ці штучнай з'явай — ад падзення каметзорак і наступстваў землятрусу да атамнага выбуху (сёй-той з аўтараў схільны "абвінавачваць" у чарнобыльскай трагедыі камету Галея, якая ў 1986 годзе падышла да Зямлі). Сімволіка на тое і сімволіка, каб не займацца зусім непатрэбнай і залішняй яе канкрэтызацыяй.

Звернемся лепш да несумненных паралелей паміж пэўнай часткай "Апакаліпсіса" і "чарнобыльскай" легендай, пераказанай бабуляй Соф'яй. І перш за ўсё зададзім сабе наступнае пытанне: што з пункту гледжання лінгвістыкі азначае паняцце "зорка палын"? Думаецца, слова "палын" часам разумеецца занадта літаральна — як агульнае абазначэнне травы, класа раслін, які вядомы пад лацінскім найменнем "артэмісія". Але пры такім разуменні ўзнікае відавочная недарэчнасць: зорка не можа быць... палыном-травой. Праўда, можна дапусціць, што "зорка-палын" — гэта алегарычнае абазначэнне, якое ўзнікла на той падставе, што пасля падзення гэтай зоркі воды сталі горкія, як палын. Тым не менш, напрошваецца іншае тлумачэнне.

"Зорка-палын" — гэта літаральна "палаючая зорка", паколькі слова "палын" суадносіцца з дзеясловам "палаць" у значэнні "гарэць", "паліць", "спальваць". Пры такім тлумачэнні "зорку-палын" сапраўды ёсць сэнс суадносіць з каметай. "Палаючая зорка" ўпала "на крыніцы вод", і воды таксама зрабіліся палыном, гэта значыць, былі ахоплены агнём (пры рэзкіх устрэсваннях вод на паверхню ўсплываюць гаручыя газы — метан і серавадарод, якія пры сутыкненні з "палаючай зоркай" імгненна ўспыхваюць, і ўзнікае велізарны вогненны смерч). Што ж датычыць "горкай вады", то пры гарэнні серавадароду ўтвараецца двухвокіс серы, які пры злучэнні з вадой у сваю чаргу ўтварае серную кіслату. Воды, атручаныя сернай кіслатой, становяцца горкімі, як палын.

У якой жа сувязі з усім гэтым знаходзіцца трава палын — "артэмісія"? Сувязь тут не столькі прамая, колькі апасродкаваная, нават міфалагізаваная. Трава палын — "артэмісія" мае горкі смак. Сама назва палын (заўважым, найменне менавіта расліны) мае сувязь з характэрным для расліны колерам (палын мае густое белаватае ці шэраватае апушэнне; параўнайце, напрыклад, словы палавы — "светла-жоўты", "бляклы", "шэры", "бледны"). Але ж горкі смак (жывёла, дарэчы, не бярэ палын) і супадзенне наймення расліны па сугучны з выразамі "зорка-палын" і "горкая вада-палын" з дастаткова распаўсюджанага і вядомага сюжэта Новага Запавету аб Канцы Свету, які мае вельмі даўнія вытокі, абумовілі ў сукупнасці пэўную "міфалагізацыю" самой расліны артэмісіі. Палын-трава стала ўспрымацца як сімвал горкай расплаты, якая чакае людзей-грэшнікаў, адступнікаў ад устанаўленняў Бога. Цікава, што сімвал палыну мае паралелі яшчэ ў Старым Запавеце: Бог пагражае свайму народу праз Ярамію, што накорміць іх палыном і напоіць вадой з жоўцю.

Такім чынам, запісаная ў Кармянскім раёне "чарнобыльская" легенда, дзе чарнобыль, ці палын-трава з'яўляецца самым галоўным атрыбутам, вакол якога і складаецца сюжэт, без сумнення, узыходзіць да сівой даўніны (за выключэннем, вядома, тых новаўвядзенняў, аб якіх ішла гаворка вышэй).

Дарэчы, найменне травы чарнобыль, чарнабыльнік (палын звычайны ці "артэмісія вульгарыс") утварылася ў выніку спалучэння дзвюх асноў: чорны і быль (трава); параўнайце руска-царкоўнаславянскае слова быль — "трава" і выраз "быллём парасло"). Такім чынам, чарнобыль — гэта "чорная, цёмная трава" (сцябло ў артэмісіі вульгарыс мае буравата-фіялетавае адценне).

А што ж назва сумна вядомага горада Чарнобыля? Аб чым расказвае яна? Горад Чарнобыль у Кіеўскай зямлі на рацэ Прыпяць упершыню згадваецца ў Іпацьеўскім летапісе пад 1193 годам. Польскі даследчык С.Роспанд лічыць, што назва горада ўтварылася ад асабовага імя Чарнабыл, з якім ён параўноўвае (у структурным плане) чэшскія асабовыя імёны Радабыл і Драгабыл. Але ўсё ж больш дакладнай бачыцца іншая версія, па якой у назве "Чарнабыл" Чарнобыль якраз і адлюстравалася ўсходнеславянскае народнае абазначэнне палыну звычайнага — чарнабыльніку (гл.Нерознак В.П. Названия древнерусских городов. — М., 1983).

Усё ж, на маю думку, ёсць нешта Вышэйшае, ад Бога, і ў гэтай назве, і ў легендзе, якая захавалася на Кармяншчыне. Прынамсі, ніякая самая лагічная сістэма доказаў не можа растлумачыць, чаму так фатальна-сімвалічна супалі частка прароцтва Іаана Багаслова і атамная катастрофа, з аднаго боку, назва месца трагедыі і звязаны з ёй (назвай) матыў-перасцярога старажытнай легенды — з другога. Не, відаць зусім не казку расказала нам бабуля Соф'я Мікітаўна Давыдзенка.

Гомель.

Свет — без ядзернай пагрозы

□ Вера ПАЛЯКОВА

Надышоў красавік, 26-ы дзень якога, што ніяк не адзначаны на календары, яшчэ доўгія гады будзе мець чорны колер — колер трагедыі. Восем гадоў слова "Чарнобыль" канцэнтруе ў сабе боль тысяч людзей. Аднак, у той час, калі сусветная грамадскасць штогод усё мацней усведамляе велічыню катастрофы ў Чарнобылі, на Беларусі мы неяк прыцярпеліся, маўляў, не такі страшны чорт, як яго малююць. Забыліся, што ў раёнах, забруджаных радыяцыяй, працягваюць жыць 1896000 чалавек, што па-ранейшаму захоўваецца ядзерная пагроза не толькі Беларусі, акружанай з усіх бакоў атамнымі станцыямі былых суайчыннікаў, але і ўсяму свету. Менавіта салідарнасць з ахвярамі чарнобыльскай трагедыі, шчырая трывога за будучыню нашых дзяцей зрабілі неабходным правядзенне II Міжнароднага кангрэса "Свет пасля Чарнобыля", што працаваў у Мінску з 18 па 22 красавіка. У форуме, арганізаваным Беларускім дабрачынным фондам "Дзецям Чарнобыля" ў супрацоўніцтве з арганізацыямі і грамадзянскімі ініцыятывамі Рэспублікі Беларусь, СНД, Еўропы, Азіі і Амерыкі, прынялі ўдзел 158 прадстаўнікоў Германіі, ЗША, Канады, Японіі, Чэхіі, Аўстрыі. Усяго — 14 краін.

Адзін з трох галоўных накірункаў працы кангрэса — сканцэнтраваць медыка-біялагічную інфармацыю наступстваў аварыі, бо сёння, як сказаў у дакладзе народны дэпутат Рэспублікі Беларусь, дырэктар Інстытута радыебіялогіі Акадэміі навук, акадэмік Я.Ф.Канапля, ні ў каго не выклікае сумнення значнае павелічэнне захворванняў насельніцтва, прама звязаных з выбухам васьмігадовай даўнасці. Асабліва трывожыць няўмольны рост колькасці дзяцей, што хварэюць на рак шчытападобнай залозы. Усё часцей выяўляюцца парушэнні жыццядзейнасці найбольш важных сістэм арганізма, прыроджаныя недахопы развіцця, парушэнні нават на храмасомным, генным узроўнях. Устойліва паднімаецца крывая захворванняў дзіцячага насельніцтва ўсёй рэспублікі, цяжарных жанчын, колькасць паталогій. Расце і смяротнасць немаўлят.

Відавочна, што наша рэспубліка адна не здолее абараніць сваю будучыню. Гуманітарная дапамога насельніцтву забруджаных радыенуклідамі тэрыторый і сёння застаецца актуальнай. Фонд "Дзецям Чарнобыля" мае сёння самы вялікі вопыт у ажыццяўленні міжнародных гуманітарных праграм. Таму на кангрэсе магчыма было падвесці вынікі пяцігадовага супрацоўніцтва, акрэсліць і ягоныя ўрокі. Неаднаразова ў выступленнях гучала думка, што гуманітарная дапамога не заўсёды мае станоўчы эфект. Факт, што некаторыя жыхары забруджаных раёнаў не жадаюць перасяляцца, бо ў такім выпадку часта страчваюць магчымасць адправіць сваіх дзяцей на адпачынак за мяжу. З аднаго боку, зразумела, чаму пацярпеўшыя, знаходзячыся ў стрэсавым стане, што цягнецца не першы год, адчуваючы сябе пакінутымі з радыяцыяй сам-насам, пасіўна чакаюць дапамогі ад замежных гасцей. Але як было падкрэслена на заключнай прэс-канферэнцыі, кангрэс вельмі ясна паставіў пытанне аб актывізацыі псіхалагічнай дапамогі пацярпеўшаму насельніцтву. Не менш важна перанесці разавыя мерапрыемствы прыватнай ініцыятывы замежных грамадскіх суполак на ўзровень міждзяржаўных адносін у ажыццяўленні доўгатэрміновых праграм супрацоўніцтва.

І ўсё ж, самая галоўная тэма кангрэса — свет без ядзернай пагрозы чалавецтву, якая для народа Беларусі найбольш важная. У пераходны перыяд, калі ідзе спад вытворчасці, "вісіць" велізарная запазычанасць Расіі за энерганосьбіты, усё мацней гучаць словы аб будаўніцтве на тэрыторыі нашай рэспублікі атамных электрастанцый. Імкнучыся мець энергетычны суверэнітэт шмат спецыялістаў сцвярджаюць, што альтэрнатывы атамнай энергетыцы быццам няма. Аднак удзельнікі кангрэса гавораць, што варыянты выхаду з крызісу без будаўніцтва АЭС у Беларусі ёсць. Галоўны аргумент — таннасць атамнай энергіі — не выглядае пераканаўчым. Трэба ўлічваць, што мы атрымаем яе толькі праз 10—15 гадоў і адначасова набудзем моцную залежнасць ад пастаўшчыкоў паліва, камплектуючых рэактара, запчастак. Няма ў Беларусі і вопыту падрыхтоўкі адпаведных кадраў. Да таго ж, зямля Беларусі і так нашпігавана радыяцыяй, каб яшчэ рабіць у ёй радыеактыўныя могілкі. Старшыня парламенцкай камісіі па экалогіі і рацыянальнаму выкарыстанню прыродных рэсурсаў, акадэмік Міжнароднай акадэміі экалогіі прафесар Б.П.Савіцкі бачыць вырашэнне энергетычных і разам з імі іншых эканамічных праблем Беларусі перш-наперш у мадэрнізацыі маральна састарэлай энергаёмістай вытворчасці, у арганізацыі шырокамаштабнай дзяржаўнай праграмы эканоміі электраэнергіі ва ўсіх сферах народнай гаспадаркі і жыццязабеспячэння. На яго думку, сродкі, укладзеныя ў атамную энергетыку, — стымуляванне далейшага тэхналагічнага адставання эканомікі краіны. Барыс Парфёнавіч падкрэсліў, што вынікі кангрэса пераканалі: трэба рыхтаваць адпаведныя законы аб развіцці на Беларусі малой энергетыкі, выкарыстанні нетрадыцыйных крыніц электраэнергіі. Канешне, мадэрнізацыя эканомікі, пабудова ветра- і геліяўстановак таксама патрабуюць немалых капіталаўкладанняў. Аднак яны цалкам гарантуюць бяспеку насельніцтву рэспублікі. Як сказаў С.С.Шушкевіч, што прысутнічаў на заключнай прэс-канферэнцыі, ніякіх канкрэтных праграм развіцця атамнай энергетыкі Беларусі пакуль няма, аднак у любым выпадку пытанне аб будаўніцтве АЭС вырашаць без рэферэндуму нельга.

У заключэнне сваёй працы ўдзельнікі II Міжнароднага кангрэса "Свет пасля Чарнобыля", прынялі зварот да ўрада Украіны з патрабаваннем спыніць Чарнобыльскую АЭС, прывітанне антыатамнага маршу-пратэсту, які пачнецца 26 красавіка ў Францыі і заклік да грамадскасці свету, бо пакуль ёсць атамныя электрастанцыі, пагроза другога Чарнобыля будзе існаваць.

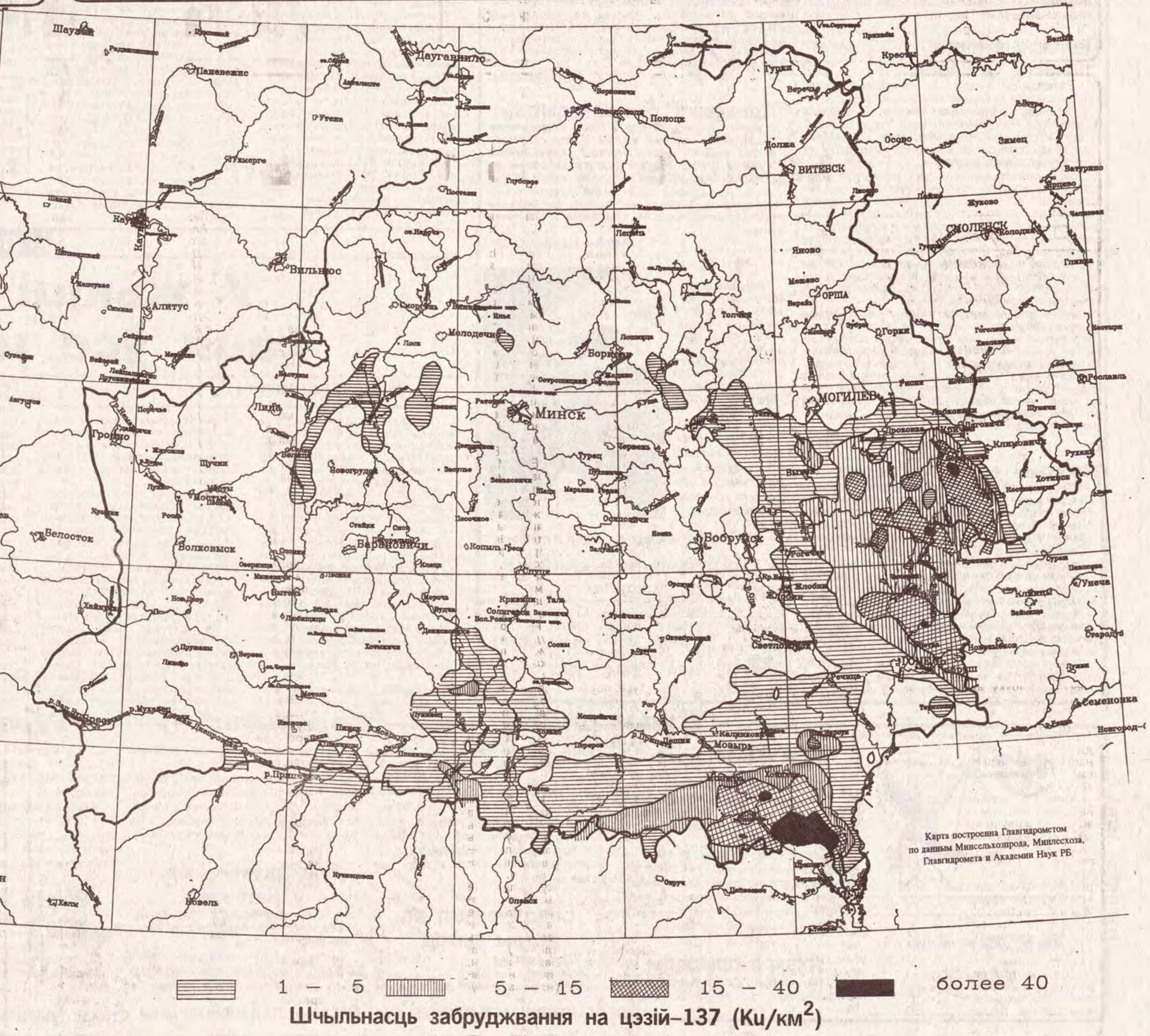

Шчыльнасць забруджвання на цэзій-137 (Ku/км²)

БОЛЬ І СУМЛЕННЕ

Парахнеюць пакінутыя вескі...

□ Мікола КАПЫЛОВІЧ, пісьменнік

Восем гадоў назад грымнуў выбух. 26 красавіка. У 1 гадзіну 24 хвіліны. Тады, мабыць, таксама спыніліся стрэлкі на нечым гадзінніку. Як на знакамітым вежавым гадзінніку ў Хірасіме. Заключыўшы ў сабе імгненне вечнасці. Назаўсёды. Гэта Чарнобыль.

Ад аварыі да заглушэння разбуранага рэактара прайшло 25 дзён. За гэты час тройчы мяняўся напрамак ветру. Стыхія ўцягвала ў бяду ўсё новыя і новыя тэрыторыі: 5 абласцей Беларусі, 7 — Украіны, 13 — Расіі — 300 тысяч квадратных кіламетраў моцназабруджанай плошчы. Яшчэ 300 тысяч — менш забруджанай. На канец 1990 года пацярпелі ад катастрофы найбольш Беларусь і Украіна. Былі забруджаны радыенуклідамі тэрыторыі гэтых дзяржаў, на якіх жыве 9 мільёнаў чалавек. А яшчэ Прыбалтыка, Паўночны Каўказ, Сярэдняя Азія, Германія, Аўстрыя, Швецыя, цэнтральная частка Расіі. Божа, гэта ж, паводле падлікаў незалежных экспертаў, у нейкай меры ад абпраменьвання пацярпелі 23-24 мільёны чалавек! Зараз шмат хто ўжо не можа прыгадаць гэтую дату. А можа, гэта так і задумана прыродай — чалавек не мае сілы выправіць усё, што абрушвае на яго жыццё, ён павінен нешта забываць, каб яно працягвалася. Але ж тады ўсё пачынаецца спачатку. Да таго часу, пакуль не зробяць з таго, што здарылася, адзіна правільную выснову.

Сёння толкам ніхто не можа сказаць, што такое малая доза радыяцыі, апраменьвання. І што будзе з тымі, каму суджана застацца жыць на забруджанай зямлі.

Урачы спрачаюцца аб стане здароўя тых, хто застаўся жыць на забруджанай зямлі. Пакуль усё ў "норме": ніхто не курчыцца ў сутаргах, але ўжо нараджаюцца з паталагічнымі змяненнямі, часам баліць галава, адчуваю стомленасць. Ды і мой старэйшы сын не хварэў столькі ў дзяцінстве, як малодшы.

А нас у сваю чаргу частуюць то цытатамі канадскага вучонага, што людзі, атрымаўшыя па 10 бэр на вытворчасці, — гэта здаровыя людзі, а курэнне — больш анкалагічны фактар, то японскага цэнтра па даследаванню радыяцыйнага афекту на нашых чарнобыльцах: "радыяцыйнае ўздзеянне не выяўлена, адзначана толькі некалькі выпадкаў недастатковага спажывання ежы". Нібы насмешка. Паведамляецца, што ўсе мы ад натуральнага выпраменьвання атрымліваем у год па 240 мбэр, ЗША — 300, а Фінляндыя, дзе горная мясцовасць, — 500 мбэр.

Адным словам, мы захварэлі лічбамі. Збіраем іх, групуем, размазваем на мільёны людзей. Мільёны людзей — гэта статыстыка. А між тым, толькі бяда аднаго, канкрэтнага, успрымаецца намі як трагедыя. Для забруджаных тэрыторый рост спантаннага захворвання, у прыватнасці, ракам, павялічылася на адзін працэнт. Чакаецца, што ў забруджаных раёнах смяротнасць ад гэтай невылечнай хваробы павялічыцца на 10-20 выпадкаў у год на сто тысяч жыхароў. І адбудзецца гэта толькі праз 40-50 гадоў, маўляў, калі паспеюць развіцца ракавыя захворванні, выкліканыя сёння. А ў бліжэйшыя гады прыбаўка — 2-3 выпадкі на сто тысяч чалавек. Многа гэта ці мала? Вось толькі як растлумачыць маці, што яе дзіця, той адзін-адзіны, каму не пашанцавала, цяжка захварэў. І чаму менавіта яго жыццём, лёсам прырода вырашыла ўзяць рэванш за ўчыненае.

У 1996 годзе будуць вызвалены з месцаў пазбаўлення волі дырэктар АЭС, галоўны інжынер і яго намеснік. Вернуцца ў той жа свет, з якога пайшлі. Але ўжо ў іншы. Якога яны не ведалі. Бо ў ім памножыліся няшчасці. Бо ў Аксакаўшчыне, пад Мінскам, у бальніцы ляжаць і лечацца ад невылечнай хваробы нашыя беларускія дзеці-чарнобыльцы. І да некаторых з іх не прыходзяць бацькі. Толькі таму, што яны хворыя, а ім патрэбны здаровыя дзеці. І таму, што самая маленькая з іх, Вера, умее вымаўляць: "до-до-дозімет" і ведае, што такое "радзівацыя". І яшчэ таму, што за аўтобусам, які адвозіў яе ў Мінск, бег статак сабак. І сярод іх — іх Жучок. Сабак не бралі з сабою. А тыя беглі за гаспадарамі. А дзеці глядзелі на іх і плакалі. І махалі ім рукамі...

Кажуць, Чарнобыль зрабіў іншым свет. Але ён жа і зрабіў іншымі людзей. Псіхіятры сцвярджаюць, што ні адзін з ліквідатараў не замешаны ні ў злачынствах, ні ў рабаўніцтвах, ні ў згвалтаваннях. Аварыя замацавала ў іх гуманістычныя каштоўнасці. Але няўжо такой павінна быць цана чалавечнасці!

Мы ўсе апраменены. І не толькі радыяцыяй. Страхам, злосцю, абыякавасцю. Мы не ўмеем браць адказнасць на сябе. Ва ўсіх раёнах Беларусі, забруджаных радыенуклідамі, жывуць людзі. Жывуць па-ранейшаму, гадуюць дзяцей, даглядаюць жывёлу, сеюць і жнуць, саджаюць і капаюць. Туды не завозяць чыстыя прадукты, не ходзяць аўтобусы. І гуманітарная дапамога туды не даходзіць, бо яе яшчэ па дарозе расцягваюць розныя махляры і зладзеі. А ў Брагіне, дзе вельмі высокая забруджанасць, толькі адзін дзіцячы лекар на ўвесь раён.

Стаяць пакінутыя вёскі на прыгожых берагах Прыпяці. Зарастаюць чарнобыльнікам, рудым горкім палыном. Зарастаюць, як зарастае нашая памяць. І адзінае цяпер, што выратуе нас ад поўнага расчалавечвання, — асэнсаванне таго, што здарылася і што можа здарыцца. Каб ніколі больш не паўтарыўся Чарнобыль.

Пад знакам "Ч"

Які ён сёння, свет пасля Чарнобыля? Ці ёсць надзея на выратаванне? На гэтыя пытанні паспрабуюць адказаць ці, прынамсі, паразважаць над імі ўдзельнікі чатырохгадзіннага міжнароднага радыёмарафона "Пад знакам "Ч", які ладзяць радыёстанцыя "Беларуская маладзёжная" пры падтрымцы творчага аб'яднання спартыўных праграм і міжнародны фонд "Спадчына Чарнобыля".

У жывым эфіры прымуць удзел навукоўцы, грамадскія дзеячы, парламентарыі, пісьменнікі, якіх асабліва непакоіць боль Чарнобыля. Плануецца прамое падключэнне Гомеля, Магілёва, Дортмунда, Ірландыі...

Сёння, 26 красавіка, з 19.00 да 23.00 далучыцца да гэтага марафона змогуць усе слухачы першай праграмы нацыянальнага радыё.

Вітаўт МАРТЫНЕНКА.

ЧАРНОБЫЛЬСКІ ЧАС

Святлана ШУЛЬГА з Пінскай школы-інтэрната знаходзіць цяпло і любоў у нямецкай сям'і Бенігерсаў.

Новы і даволі трывалы выраз гэтага часу — "чарнобыльскія дзеці". Ён упэўнена выцясняе з ужытку натуральнае і да болю роднае — "беларускія дзеці". Асабліва хутка ўкараняецца гэты неафіцыйны статус маленькіх грамадзян нашай краіны за мяжой. У германскім грамадстве, напрыклад, на газетных палосах, ён, гэты статус, пазначаецца амаль аднатыпнымі назвамі: "Hilfe fur Tschernobyl-Kinder", "Kinder-Hilfe Tschernobyl", "Tschernobyl-Kinder aus Weissrussland". (Цікава, як будуць называць нашых дзяцей, скажам, гадоў праз дзесяць, калі яны стануць дарослымі?) Але справа не ў назвах. Галоўнае, ёсць на свеце краіны і ёсць людзі, для якіх справа дапамогі ахвярам Чарнобыля — справа гонару, справа душы. Сярод такіх — заможная капіталістычная краіна ФРГ і яе працавітыя жыхары.

Дзесяткі, а ўлетку нават сотні, чарнобыльскіх маршрутаў пралягаюць на Захад, нібы "з карабля на баль" — патрапіць сёння з Беларусі ў Нямеччыну. Асабліва пакалечаным і пакрыўджаным не толькі Чарнобылем, але і сацыяльным становішчам у сваёй краіне, пазбаўленым і бацькоўскага дома, і бацькоўскага цяпла. Трапляючы ў гасцінную Германію, нашы дзеці знаходзяць там цяпло і пяшчоту. Прыязджаюць па некалькі разоў на год альбо застаюцца назусім.

Сярод тысяч дабрачынных арганізацый Нямеччыны ёсць, зразумела, і такія, што дапамагаюць толькі Беларусі. Адна з іх — у горадзе Мёнхенгладбаху, называецца "Дзецям Чарнобыля". Сёння да арганізацыі далучылася амаль тысяча гарадскіх і з навакольных паселішчаў сем'яў. Насуперак часу і аддаленасці ад дня чарнобыльскай аварыі, клопат пра Беларусь у нямецкіх грамадзян не слабее. Наадварот, дапамога была больш мэтанакіраванай і канкрэтнай.

Значыць, чарнобыльскі час не мінуў. Мне выпала бачыць маленькіх чарнобыльцаў гасцямі нямецкіх сем'яў. Нават не гасцямі — роднымі дзецьмі. На гэтых здымках — тое-сёе з убачанага. І бальнічны ложак, і камфартабельны аўтобус, і добрыя рукі, і ўтульнасць у доме... — усё як для сваіх, з непадробнай шчырасцю. З любоўю.

Анатоль КЛЯШЧУК.
Фота аўтара.

Вяселле ў Бушаўцы

□ Уладзімір МІХНО, "ЧЗ"

Слова кожнае і кожны сказ бацькоўскі
Змалку трэба моцна бараніць...
Па дарозе доўгай, бруднай, коўзкай
Мовы матчынай запомні карані....

... Гатаваць вы ўмееце мачанку
А груздьі?
Паказвай, шклянка, дно.
Я не п'ю, але наллю вам чарку,
Нават вып'ю з вамі заадно.

Пімен ПАНЧАНКА.

Бушаўка — невялічкая лясная вёсачка, якіх так багата на зямлі беларускай. Палессе... Лес падступае да вёскі ўсутыч, абляможвае яе капытком. Міжволі ўспамінаеш Коласаву "Новую зямлю":

... Цягнуўся гожаю падковай
Стары высокі лес цяністы...

Бушаўка. Лес стаў яе лёсам. Тут з часоў партызаншчыны стаіць помнік. Расказваюць, фашысты зажыва спалілі ўсіх дарослых мужчын. Цудам выратавацца ўдалося толькі аднаму, за што ўсё жыццё і насіў мянушку Печаны. Зноўку адбудавалася, зацыравала вёска раны, старыя, ваенныя — каб жыць...

Бушаўка — зона перыядычнага кантролю... зона перыядычнага настрою. Да ненажэрнага жэрала, пакрытага саркафагам, — якая-небудзь сотня кіламетраў...

Бушаўка — зона перыядычнага настрою, але пастаяннага жыцця. І жывуць тут людзі, і ў школцы вучацца, і кахаюцца, і вяселлі ладзяць, і бягуць улетку, на золаку, да лесу, і вяртаюцца з поўнымі кошыкамі грыбоў. Баравічкі, лісічкі, апенькі, а якія крамяныя ды хрумсткія тут махавічкі і грузды на зімовым стале да бульбы, да сала, да "бушаўскай фірмовай", якая, кажуць, надта ж добра выганяе тую радыяцыю.

Зрэшты, пра радыяцыю тут ніхто без асаблівай патрэбы і не ўспамінае. У хаце вісельніка пра вяроўку не гавораць. Сёлета снег-выратавальнік глыбока і надзейна, нібы саркафагам, закрыў тыя паганыя "бэры", і, далібог, тут лягчэй стала дыхаць. Летась, помню, быў у гэтых мясцінах недзе ў маі, калі зладзеі-вятры ганялі па дарогах густую пылюгу. І асядала яна ў горле воглым балючым камяком, і засціла дыхаць. Такі вось незвычайны "чарнобыльскі сіндром" падпільноўваў чужака і, пачынаючы з Бабруйска, дакучаў яму, прыгнятаў. Не столькі фізічна прыгнятаў, колькі псіхалагічна...

А вяселле тут, бадай, як і ўсюды, зараз гуляюць адно. Шмат весяліцца стала накладна. Мінулі тыя застойныя-застольныя часіны, калі вяселлі ладзілі паасобку. Адно гулялі ў маладой, другое — у маладога. Потым ехалі адно да аднаго. У палескай Бушаўцы, як і ў нас на Віцебшчыне, вяселле называюць "свадзьбай". Відаць, не такое ўжо і рускае гэта слова, калі ў беларускай мове мае шмат роднасных: свадзьба — сват і свацця — сваты, так і хочацца паставіць у гэты шэраг словы свята, святы. Вяселле (свадзьба) — святое свята. Мабыць, таму ладзяцца да яго ў народзе пасур'ёзнаму, аддаюць апошняе, каб не так-сяк накасяк, каб папалюдску, каб, крый Божа, людзей не насмяшыць. Мабыць, таму, нягледзячы на жахлівую дарагоўлю, на беларускім вяселлі, асабліва ж у вёсцы, да гэтага часу сталы ломяцца ад закусі, ад гарэлкі, гуляюць па два, а то і па тры дні.

Мы — сваты. Едзем у Бушаўку гасцямі, але, вядома ж, не з пустымі рукамі — са сваёю гарэлкаю і гэтак далей, а яшчэ вязём свае песні.

З музыкай на цяперашніх вяселлях горш. Калі моладзі яшчэ прыходзіць на дапамогу Яго Вялікасць магнітафон — чым бы ні даймаў ногі, абы ім не стаяць на месцы; то людзям пажылым, бывае, адзіны памочнік — "ендзык", асабліва, калі гарманіст кульне да часу лішнюю чарку ды расклеіцца. Пад ендзык успамінаюць дапатопную польку, пад ендзык вальсуюць.

Мы едзем са сваімі песнямі, якіх, аднак, на кожнае вяселле возім усё меней і меней. Вяселле паступова страчвае свой спрадвечны сэнс: ВЯСЕЛЛЕ становіцца НЕВЯСЁЛЫМ. Палессе, можна сказаць, на памежжы: злева — Украіна, справа — Расія, а наперадзе, як кінуць вокам, аднак жа, і вялікая наша Беларусь, дзе яшчэ тыя Бярэсце ці Гародня! Што ні вёсачка — то свой непаўторны фальклорны каларыт. Вядома ж, геаграфія адбіваецца і на песенным рэпертуары. Таму яшчэ ўспамінаюць у Бушаўцы "Нэсэ Галя воду" і "Ой, дывчіна, шуміць гай", яшчэ не забыліся пра "Рябину кудрявую" і "Ромашки спрятались", яшчэ ў модзе "Касіў Ясь канюшыну" і нават "Ой, хацела ж мяне маці", ды ўсё болей, асабліва ж моладзь, аддае перавагу музыцы чужой, незразумелай і нехарактэрнай для вёскі з яе спрадвечным своеасаблівым укладам жыцця. Хваля урбанізацыі дакацілася і да маленькай палескай Бушаўкі.

На ўскрайку вёскі сватоў нечакана запыняюць і... заблытваюць аўтобус вяроўкамі. У нас, на поўначы Беларусі, гэта робяць прасцей: звычайна, стаўляюць упоперак дарогі лаву ці перагароджваюць шлях вяселлю. Задача адна — узяць выкуп.

А маладыя пакуль яшчэ не вярнуліся з Рэчыцы, куды картэжам паехалі ў загс. Нарэшце картэж вяртаецца, весела-нецярпліва "пібікае", пакуль бацькі выйдуць з хлебам ды соллю сустракаць. Бадай, адзіны, акрамя каравая, вясельны звычай, які аказаўся надзіва жывучым.

З кожным годам беларускае вяселле страчвае тэатралізаванасць, народны гумар, адшліфаваную людскім вопытам выкшталцонасць. Дзе падзеліся некалі знаходлівыя, гарэзлівыя сваты з ручнікамі, гаманкія, галасістыя свацці, якім палец у рот не кладзі? Куды пазнікалі храбрыя шаферы, гатовыя ісці за маладога ў агонь і ў ваду? Як жа абязводнелі, спрасціліся да непазнавальнасці "выкраданні маладой". Бывала, помніцца, на другі дзень вяселля свякруха "выганяла" маладую качаргою з-за стала, тая, уцякаючы, скакала прама па талерках з ядою. Свякруха садзілася на кут, а маладая, скінуўшы вэлюм ды апрануўшы звычайную сукенку, хусцінку завязаўшы, усяляк дагаджала старой: падносіла ежу, напоі, сачыла, каб талерка ў яе не была пустою, каб гаспадыня піла і ела.

За сталом найпершую скрыпку іграе, вядома, тамада. Заўсёды на любой гулянцы знаходзіцца чалавек, які адразу становіцца душою, сэрцам і розумам свята. Нам пашанцавала — наш тамада лёгка можа галасам любога з генсекаў запрасіць выпіць " бутэлечку хершу", тэатральна заспяваць галасам Слічэнкі і ў скоках каго заўгодна заткнуць за пояс.

Усюдыісная тэлевізійная рэклама дабралася нарэшце і да беларускага вяселля. Вядома, прыемна бывае часам "пераблытаць" звычайную "Руска-горкую" з пікантным заморскім напоем, але слухаць за чаркаю, што "Хапёр-інвест — выдатная кампанія", неяк, мякка кажучы, не па кайфу. Ды што зробіш. Нават высокі ды цяністы лес, на жаль, не ўратаваў палескую Бушаўку ад новага эканамічнага раю.

Нарэшце дзелім каравай. Падарункі на вяселлі не вызначаюцца апошнім часам вялікай разнастайнасцю. Нехта, праўда, яшчэ дорыць маладому палена, каб жонцы цалаваў калена, іншыя кладуць даляры і марачкі, "каб была бульба і скварачкі" — таксама подых часу. Але ў асноўным скачуць па хаце неканверсуемыя беларускія "зайцы", якія, праўда, выраслі да памеру зубра, ды так і не набраліся сілы.

Падыходжу, жадаю маладым — Алене, Яўгену — дамашнюю загатоўку:

Паслухайце, дзеткі,
Наказ мой гэткі.
Жывіце ў згодзе,
Жывіце ў шчасці,
Каб расло насенне
Ды з вашае кветкі,
Каб вашую хатку
Міналі нянасці.
Каб было ў вас хлеба,
Не чакалі з неба,
Шчэ ніхто не кінуў
Адтуль нат мякіны.
Каб была і чарка,
І да чаркі — скварка,
Толькі за тэй чаркай
Не бегайце шпарка —
Ад яе ўсе беды,
Ад яе ўсе сваркі,
Самы люты вораг
Пазірае з чаркі.
Мець заўсёды трэба
Добрую закуску,
Дык гадуйце качку,
Свіначку і гуску,
Будзеце здаровы —
Няшкодзіць і каровы,
Бо без гаспадаркі
Будзеце, як хмаркі,
Ці як цені тыя —
Лёгкія, худыя.
Зубы на паліцы —
І сядзі ў святліцы.
А цясця ды цешчу,
Свёкра са свякроўю
Любіце даччынай,
Сыноўскай любоўю.
Між сабой жывіце —
Крыўды не насіце
Адзін на другога,
І ваша дарога
Шчаслівaю будзе,
Прыхінуцца людзі,
Забудзеце гора,
Скрухі і дакора,
Будзеце жыць —
Мёд-піва піць,
Ліхога не знаць
І мяне ўспамінаць.

... Вось і адгрымела яшчэ адно беларускае вяселле. На папялішчы пусціліся, зноўкі растуць маладыя, зялёныя атожылкі. Жыццё працягваецца. Будзем жыць як набяжыць. Бывай, Бушаўка! Палессе, бывай!

Бывайце здаровы,
жывіце багата,
А мы ўжо паедзем
дадому-дахаты.

Рэчыцкі раён

Калі будзе "зялёны калідор" для дзяцей?..

Чарнобыль — наш боль і жах. Мінула ўжо восем гадоў з той жудаснай часіны, калі здарылася катастрофа на ЧАЭС. Яна рэхам аддаецца і цяпер. Час не змог сцерці з нашай памяці ўсю велізарнасць бяды, таму што яна ўсё больш і больш нагадвае аб сабе. Дзеці. Менавіта яны цяпер павінны расплачвацца за памылкі дарослых. Болей як 800 тысяч дзяўчынак і хлопчыкаў так ці інакш сталі заложнікамі той хваробы, якая завецца Чарнобылем. Многія з іх ужо ведаюць, што хутка памруць. "Я быў ашаломлены тым спакоем, з якім дзеці гаварылі аб сваёй смерці", — расказваў вядомы беларускі рэжысёр Валерый Басаў, які здымаў стужку пра хворых дзяцей. Некаторыя з іх будуць жыць, але як? З выразанымі шчытападобнымі і падшчытападобнымі залозамі, з разнастайнымі пухлінамі і ўскладненнямі? Адна дзяўчынка з пухлінай нырак ляжала ў клініцы, дзе амаль два гады ёй не маглі ўстанавіць дыягназ. І, нарэшце, высвятляецца, што гэта не рак, як думалі, а запаленне нырак. Урачы ўсяго свету даследуюць хваробы, якія прынёс з сабой Чарнобыль. У іх пакуль што мала вопыту, але яны аб'ядноўваюцца, каб абменьвацца даследаваннямі, вучыцца адзін у аднаго. Перад імі стаіць пытанне: як дапамагчы хворым дзецям? Менавіта абмеркаванню гэтай праблемы была прысвечана канферэнцыя "Вынікі і ўрокі міжнароднага гуманітарнага супрацоўніцтва па чарнобыльскіх праграмах", якая праходзіла 20 красавіка ў рамках II міжнароднага кангрэса "Свет пасля Чарнобыля". На ёй прысутнічалі грамадскія суполкі, аб'яднаныя чарнобыльскай бядой, з усяго свету. Многія з іх гатовыя і ў далейшым арганізоўваць адпачынак і лячэнне хворых дзяцей за мяжой.

"Трэба, каб дзеці хаця б адзін раз у год выязджалі на лячэнне ў іншыя краіны", — прыкмеціў Бургхард Хамаер, вядучы канферэнцыі. "Многія краіны могуць прыняць хлопчыкаў і дзяўчынак у большай колькасці, чым цяпер", — працягваў ён. Але, на жаль, наша бюракратычная сістэма не дазваляе гэтага. Каб атрымаць візу, падрыхтаваць усе дакументы для выезду, напрыклад, трэба чакаць дзевяноста дзён. Доўгія дні, за якія рабяты набраліся б сіл, падлячыліся ў клініках Германіі, Канады, Японіі. Але, атрымаўшы ўсе дакументы, яны доўга яшчэ не могуць выехаць з Беларусі. "Трыццаць пяць гадзін мы чакалі на мытні дазволу, каб, нарэшце, перасячы мяжу", — з горыччу расказваў прадстаўнік з Германіі. "Трэба зрабіць для такіх паездак "зялёны калідор", які ў кароткі час дазваляў бы перавозіць хворых дзяцей у клінікі свету", — вынес ён прапанову. І зноў пытанне: а ці дасць сваю згоду наш урад, які да сённяшняга часу не збіраецца сам зрабіць што-небудзь у гэтым кірунку? Так і жывём: толькі хтосьці знойдзе "дзядзю" з тоўстай кішэняй, якому можна было б сесці на шыю, "падарыць" яму ўсе свае праблемы. Дык вось, ён прыйшоў, хоча дапамагчы нам, але зноў перашкоды. Людзі з усяго свету б'юцца аб глухую сцену нашых непаразуменняў. Яны гатовы ўзяць на сябе аплату за праезд, лячэнне і пражыванне за мяжой нашых дзяцей. Аўстрыйская грамадскасць купіла аўтобус, які назвала "Дзіцячы экспрэс", каб перавозіць дзяцей да сябе на адпачынак. Германская арганізацыя "Інфацэнтр Чарнобыля" можа прадаставіць Брандэнбургскую клініку, дзе раней лячыўся ўрад ГДР. Канадская суполка "Светлы шлях дзяцей" распрацавала тры праграмы дапамогі хлопчыкам і дзяўчынкам. У іх уваходзіць і лячэнне дзяцей у Канадзе. За намі застаецца толькі не рабіць перашкод. У Бібліі ёсць такія радкі: "Любовь вечна". Добра было б, каб гэтую любоў дарылі нашым дзецям не толькі дзядзькі і цёткі з-за мяжы, але і нашы — айчынныя. Хаця і ў нас ёсць такія, для якіх дзеці Чарнобыля сталі справай сэрца. Трэба памятаць, што яны — наша будучыня.

Алег ШАБАН,
студэнт 1-га курса
факультэта журналістыкі
БДУ.

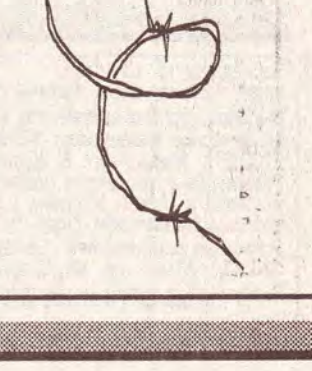

СПОРТ

І ў нас ззяюць зоркі

Вельмі рэдка даводзілася бачыць беларускім аматарам бокса алімпійскага чэмпіёна Сеула-88 віцябчаніна Вячаслава Яноўскага на рынгу дома. Пачынаючы з 1989 года, ён перайшоў у прафесіяналы і выступаў спачатку ў Японіі, а апошнім часам – за рыжскі прафесійны клуб "Пальчаткі Гальфстрыма". І вось цудоўную магчымасць паказацца перад сваімі гледачамі Славе прадаставіла Беларуская асацыяцыя прафесійнага бокса. 23 красавіка ў перапоўненым Палацы спорту адбыўся першы матч "Зоркі прафесійнага бокса. Мінск-94".

Цэнтральным паядынкам стаў, зразумела, бой Яноўскага. Саперніка запрасілі моцнага і імянітага. Балгарын Эміль Чупрынскі за час аматарскіх выступленняў двойчы заваёўваў тытул чэмпіёна Еўропы (у 1983 і 1985 гадах) у вазе да 60 кг, аднойчы быў віцэ-чэмпіёнам кантынента, а таксама атрымаў бронзавы медаль чэмпіянату свету. У 14 баях на прафесійным рынгу 8 разоў перамог і 2 – нічые. У Яноўскага прафесійныя заслугі больш уражальныя: 23 сустрэчы, з іх 22 перамогі і адна нічыя. Меўся адбыцца цікавы і напружаны 10-раундавы бой. Але...

Слава не стаў спакушаць лёс і пры першай жа магчымасці трапным ударам накаўтаваў балгарына. Здарылася гэта ўжо на другой хвіліне... першага раунда. Яшчэ адна перамога, яшчэ адзін крок да бою за званне чэмпіёна Еўропы сярод прафесіяналаў.

Тым не менш, скардзіцца на адсутнасць відовішча гледачам у гэты вечар не прыйшлося. Тры паядынкі баксёраў у цяжкіх вагавых катэгорыях былі надзіва роўнымі. У адным з іх чэмпіён СНД сярод прафесіяналаў мінчанін Муслім Біярсланаў, які выйшаў на рынг пасля працяглага перапынку, перамог па ачках Рамана Ярушэнку з Данецка. Наш суперцяжкавагавік Дзмітрый Пятроўскі адолеў масквіча Юрыя Аляксеева. А вось беларускі баец Ігар Шарапаў, які заваёўваў тытул чэмпіёна СССР яшчэ ў 1978 годзе, не вельмі аб'ектыўна быў прызнаны праіграўшым у баі з украінскім прафесіяналам Валерыем Віхарам. У катэгорыі да 59 кг (130 фунтаў) мінчанін Юрый Юшко ўступіў вопытнаму Рынвідасу Білюсу з Каўнаса. Яшчэ адзін бой праходзіў без удзелу нашых: казахскі баксёр Цемірджан Куркенбаеў накаўтаваў расіяніна Бабаева. Выдатны турнір нарадзіў агульную думку: няхай будзе ён традыцыйным.

Яўген ПУЧКОЎ.

МОДА-94

Веснавы калейдаскоп

□ **Ніна ПРАКОПЧЫК**

Ах, вясна! Толькі першыя сонечныя прамені прыгуляюцца на жаночых тварах, як яны паспелі ўжо рассякаюць іх усмешкай. Бывайце, турботы, дзесьці мы пра вас забыліся. Бо колькі б ні плакаць — цаны ніжэйшымі ў крамах не стануць і даровічка-сына ўсё роўна не пераробіш. А жыць трэба. І таму — далоў сум і адчай, хай жыве ўсё і панчоха Вясна, Мода, Каханне!

Гэтай вясной красуні-першакурсніцы, сакратаркі-рэферэнты і нават адзінокія і ніхім не каханыя знойдуць для сябе ў сучаснай модзе нешта та-а-кое, што ўзніме ім настрой. І не трэба маркоціцца, што не хапае грошай на новы ўбор. Трэба перагледзець тое, што маем. Крышачку перагледзець. Падшыць, перафарбаваць і — наперад! Бо нават сама Ганна Карэніна не ленавалася звярнуцца да майстроў, каб старую сукенку перарабіць у новую, а нам хто гэта і сам лёс загадаў.

Жаночая мода гэтай вясны надзвычай прыгожая і яскравая. Прыцягвальна і жаночая. Яна нагадвае нечым моду 90-х гадоў і дае нам дазвол на выкарыстанне забытых рэчаў. Далёка-далёка адышоў агрэсіўны стыль у адзенні, калі жанчыны былі рэзкай-захоплівай. Сённяшняя прыгажуня — рамантычная і эратычная адначасова. Слпзуць касцюмы максімальна наблізаны да фігуры, тканіны вышукана "абліпаюць" вашую постаць. Самая модная — гэта лінія "слім" — форма, якая падтрымлівае абрысы фігуры.

Доўгія спадніцы можна зрабіць шыкоўнымі за кошт вялікіх разрэзаў спераду і па баках. Тады, вядома ж, набываюць вялікае значэнне калготы, бо пры разрэзах яны будуць відаць. Каляровыя калготкі з узорамі і малюнкамі, дзе самы модны — малюнак ружы — робяцца неабходнай дэталлю веснавога касцюма. І геаметрычныя малюнкі таксама не пашкодзяць. Калі колер калготак і касцюма кантрастуе, гэта надае пэўны настрой.

Сучасная мода ўжо даўно перастала быць дыктатарам, яна не прымушае ні ў якім разе вас апранацца толькі ў той ці іншы ўбор. Яна толькі ненастойліва дае вам парады, рэкамендуе тыя напрамкі, якія дапамогуць вам выявіць сваю ўласную індывідуальнасць. Бо было б нецікава і непрыгожа, калі б усе апраналіся аднолькава, праўда?

Карункі панноўць усюды. І таму жанчыны-майстрыхі змогуць быць самымі моднымі ў гэтым сезоне, бо яны зробяць сабе карункі непаўторныя. Нават пінжакі — строгае дзелавое адзенне — можна ўпрыгожыць карункамі — веснавая мода дазваляе вам гэта. Карыстайцеся такой магчымасцю! Гэта рамантычна і вельмі па-жаноцку. А ці ведаеце вы, напрыклад, што ў сусветнай модзе карункі выкарыстоўваюцца нават у футрах? Нязвычна, праўда, але вельмі арыгінальна. Сёстры Фэндзі з Італіі і Дыёр у Францыі настойліва прапаноўваюць такі стыль еўрапейскім модніцам.

Не забудзьцеся гэтай вясной і пра штаны-бермуды. З блейзерамі ці з рамантычнай белай блузкай яны будуць добра глядзецца. А спадніцу-штаны давядзецца зняць — мінуў яе час. Але ні ў якім разе не выкідвайце гэтую рэч, а схавайце на дно куфэрка. Бо, хто яе ведае, гэтую лятуценніцу-моду, можа яна праз пару сезонаў зноўку параіць нам насіць менавіта спадніцу-штаны? Ці ж такога ўжо не было? Таму ніколі нічога не выкідвайце, не тыя зараз часы, а шыйце і складвайце на паліцу, можа, яшчэ спатрэбіцца і вы ў матчыным капелюшы будзеце супермоднай?

Кожную сукенку ўпрыгожыць вышыўка-рышалье, а сукенку-камбіне яна зробіць асабліва прыгожай. Прынамсі, менавіта такія сукенкі на шлейках добра будуць глядзецца надыходзячым летам. Стыль славутай францужанкі Габрыэль Шанэль з яе касцюмамі, штанамі, яркай біжутэрыяй і "маленькай чорнай сукенкай" будзе галоўным "гваздом" сезона. Нездарма ж ЮНЕСКА абвясціў год 1994 — годам Шанэлі.

Паліто ж апранаць трэба кароткія, як вайсковыя фрэнчы, падшываныя (сцёганыя), з грубавязанай тканіны. Модным будзе і паліто-трэнч са складкай на спінцы. А курткі-пінжакі, кароткія, свабодныя і прыталеныя, дадуць вам магчымасць адчуваць сябе вольна і ўтульна нават пад веснавым дажджом. Пінжакі можна насіць і вельмі доўгімі — памятаеце, была ўжо такая мода? А тканіну для шытва выкарыстоўваць і вельмі "багатую" — аксаміт, вельвет. Вялікія кішэні дададуць шыкоўнасці. Карыстацца поспехам будзе і камізэлька.

Кожную вясну нам дорыць добры настрой Каралева Белая Блузка. Яе нельга нічым замяніць у нашым гардэробе, без яе і вясна, здаецца, не падыходзіць. Праўда, даводзіцца яе мыць кожны дзень — шмат турбот — але затое як прыгожа! Белую блузку тыпу кашулі можна насіць на спадніцу ці штаны. А калі яна яшчэ і з карункавым каўняром — вам ніколі не нагадаюць пра ваш пенсіённы ўзрост! Шаўковы белы шалік дапоўніць ваш касцюм.

Сучасны абутак таксама "ўспомніў" мінулыя часы. Высокі масіўны абцас вышынёй 60 мм, лакіраваныя чаравікі з "расклёшаным" абцасам. Невысокія боцікі-бацільёны замянілі боты-"батфорты" і гэта надоўга. Ювелірныя ўпрыгажэнні ў выглядзе рознакаляровых камянёў зробяць нашыя чаравікі вытанчанымі. У сучасным абутку выкарыстоўваецца нават дрэва, замша і скураныя рамяні.

З капелюшоў самымі моднымі будуць берэты. Іх насілі прыгажуні часоў славутага Леанарда да Вінчы, іх любіць сама Ала Пугачова.

Ну вось. Гардэроб падрыхтаваны, надвор'е спрыяе аптымізму, ваш начальнік з'ехаў у камандзіроўку — ну чым не жыццё?

ПЕРАПІСКА

ДАВАЙЦЕ ПАЗНАЁМІМСЯ

■ "Жадаем пазнаёміцца з добрымі хлопцамі.

Пра сябе: Аня, 18/160/52, вочы блакітныя, валасы русыя, люблю кампаніі, чытаць кнігі, слухаць сучасную музыку.

Люда: 18/160/50, вочы шэрыя, валасы русыя. Таксама захапляюся сучаснай музыкай, люблю кампаніі, чытаю кнігі.

Адрас у рэдакцыі (абанент 31)".

■ "Пазнаёмлюся з добрай дзяўчынай 17—20 гадоў, якая змагла б зразумець і пакахаць мяне.

Пра сябе: 18/170, добры, не куру, алкаголем не злоўжываю. У вольны час слухаю сучасную музыку. Адкажу на ўсе лісты, пажадана з фотаздымкамі.

Пісаць на адрас: 225800, Брэсцкая вобл., г.Іванава, вул. Шаўчэнкі, д.29, Сягмону Аляксандру".

■ "Мне 28 гадоў, рост 163 см, Блізняты, год Змяі.

Хай мне напіша тая, якая зможа стаць надзейнай і каханай, якой мне так і не хапае. Старэйшы ўзрост і дзеці — не перашкода.

Пісаць на адрас: 222120, г.Барысаў-8, а/с 11. Валерыю".

■ "Цялец, інтэлігентная, мілая, добрая гаспадыня, стройная. У вольны час чытаю кнігі і слухаю музыку. Інтарэсы рознабаковыя. У мужчынах цаню сумленнасць і прыстойнасць.

Буду рада знаёмству з хлопцамі ва ўзросце да 21 года.

Адкажу на ўсе лісты, пажадана з фота.

Пісаць на адрас: 225807, Брэсцкая вобл., Іванаўскі р-н, п/а Ляхавічы, в.Гаравата, Каляга Святлане".

■ "Пазнаёмлюся для сумеснага жыцця з надзейнай мінчанкай, без шкодных звычак, з жыллём, да 32/170, можна старэйшай.

Шырокая душа, характар, як у дзекабрыстак, — не перашкода.

Пра сябе: 32 гады, прыстойны, не жанаты, раней не судзімы, без шкодных звычак, інтарэсы рознабаковыя, праца звязана з прадпрымальніцтвам, камерцыяй.

Пісаць на адрас: 212003, г.Магілёў-3, а/с 17. Сяргею".

■ "Мне 38 гадоў, добрая, сімпатычная, цудоўная гаспадыня, удава, маю дзвюх дачок. Рост 170 см, сярэдняга целаскладу.

З мэтай стварэння сям'і пазнаёмлюся з добрым, прыстойным мужчынам 38—45 гадоў.

Адрас у рэдакцыі (абанент 32)".

■ "Пазнаёмлюся з прыгожай жанчынай 26—36 гадоў.

Пра сябе: 36/180/76, звычайнага целаскладу, валасы русыя, люблю прыроду, дзяцей, Шалі.

Адкажу на ўсе лісты з фотаздымкамі.

Пісаць на адрас: 225554, Брэсцкая вобл., Столінскі р-н, п/а і в.Кароцічы, п/п VI-АЛ № 520130".

■ "Надзея, 50/165/60, удава, адукацыя вышэйшая, матэрыяльна і жыллём забяспечана.

Пазнаёмлюся з інтэлігентным мужчынам.

Пісаць на адрас: 211030, г.Орша, 12, а/с 7".

■ "Мне 63 гады, 174 см, 78 кг. Жыву адзін у вёсцы. Маю свой дом і гаспадарку.

Надакучыла адзінота. Можа знойдзецца якая жанчына 60—65 гадоў?

Пісаць на адрас: 225146, Брэсцкая вобл., Пружанскі р-н, п/а Смаляніца, в. Асетніца, Вашкевічу Н.С.".

ШУКАЮ СЯБРОЎ

■ "18/162, Скарпіён. Жыву ў вёсцы.

Пазнаёмлюся па перапісцы з хлопцамі і дзяўчатамі.

Адкажу на ўсе лісты.

Пісаць на адрас: 213487, Магілёўская вобл., Мсціслаўскі р-н, п/а Шамава, в.Рубанаўка. Прохаравай Святлане".

ХАТНІ ЭКРАН

■ 26, аўторак

Беларускае тэлебачанне
8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Дзелавая хроніка.
8.20. Пад купалам Сусвету.
8.30. Надвор'е.
8.40. Пяць хвілін на жарты.
8.45. "Тайны старажытных пячор". Навукова-папулярны фільм.
9.00. ТБ – школе. Культура Беларусі XVII-XVIII стагоддзяў.
12.10. "Нов і К"-топ-10.
13.10. Тэлеклуб "Гаў-гаў".
13.30. Навіны (з сурдаперакладам).
13.40. "Суд памяці", "Жменька пяску". Д/ф.
14.10. ТБ – школе. Гісторыка-геаграфічная тэма ў сучаснай беларускай літаратуры.
14.40. Чарнобыль: праблемы і вырашэнні.
18.00. Дзелавая хроніка.
18.10. Абласныя навіны (Віцебск).
18.25. Навіны Бі-бі-сі.
19.00. Пад знакам "Ч" (Час. Чарнобыль. Чалавек).
19.20. Як назавуць нашчадкі гэты дзень? Прымае ўдзел намеснік Старшыні Савета Міністраў Беларусі, старшыня Дзяржкамчарнобыля рэспублікі І.А.Кенік.
20.20. Пад знакам "Ч".
20.30. Кантакт.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. Пад купалам Сусвету.
21.45. Пад знакам "Ч".
◆22.00. "Семнаццаць імгненняў вясны". 1-я серыя.
23.20. Надвор'е.
23.30. НІКа.
23.45. Канцэрт-рэквіем "Ахвярам чарнобыльскай катастрофы".

Канал "Астанкіна"
8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.05. Навіны.
8.20. Вясёлыя ноткі.
◆8.40. "Пецярбургскія тайны". 6-я серыя.
9.40. Дні армянскай культуры ў Маскве.
10.10. 440 герц.
10.50, 23.15. Прэс-экспрэс.
11.20. "Насустрач мінуламу". Тэленарыс.
14.25. Прадпрымальнік.
15.10. Справа.
* 15.20. "Прыгоды Тома Соера".
15.50. Чароўны свет, ці Сінема.
16.10. 440 герц.
16.50. Азбука ўласніка.
17.25. Планета. Кыргызстан: цяжкі выбар шляху.
17.40, 20.35. Надвор'е.
◆17.45. "Пецярбургскія тайны". 6-я серыя.
18.45. За радком пратакола.
18.55. Тэма.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.45. Бамонд.
◆21.00. "Выкрадальнікі вады".
22.20. Хіт-парад "Астанкіна".
23.25. Акно ў ночы.
23.55. Дзённік чэмпіянату свету па хакею.

Канал "Расія"
8.00. Сусветныя навіны Эй-бі-сі.
8.25. "І расцвіў Гусеўскі камень". Д/ф.
8.35. Без рэтушы.
9.20. Паклон вам, людзі.
9.40. Сялянскае пытанне.
* 15.20. "Дамавічок Кузя".
15.40. Там-там навіны.
15.55. Прыгода ваўчара.
16.15. Новая лінія.
17.00. Шлях да згоды.
17.10. Гаспадар.
17.45. Свята кожны дзень.
17.55. Аміка верытас.
18.40. Фільм-прэм'ер.
19.25. Падрабязнасці.
◆19.35. "Санта-Барбара".
20.25. Шостае пачуццё.
20.55. Я – лідэр.
21.25. "Зацесі" Віктара Астаф'ева.
22.40. Аўтаімгненне.
22.45. Зоркі гавораць.
22.50. Спартыўная карусель.
22.55. Спявае Еўропа.
23.00. Экран крымінальных паведамленняў.
23.10. Тэлевізійны тэатр Расіі.

Санкт-Пецярбург
9.00. "Нямецкая хваля".
◆9.30. "На парозе ночы".
10.20, 11.40, 14.40. Музычны момант.
10.30. Хуткая дапамога.
11.00. Тэледоктар.
11.15. "На рацэ Інзер". Д/ф.
11.30, 14.30, 18.30, 21.45. Інфарм ТБ.
* 11.45. "На рынгу".
12.00. Канцэрт па заяўках.
12.30. Дом кіно.
13.30. Музычны фільм.
14.25. Тэлетэкст.
14.45. Урок нямецкай мовы.
15.00. "Ціхая дама" С.Шолахава.
16.05. Рознакаляровы сабака.
16.25. Дзецям пра зверанят.
16.45. Вялікі фестываль.
17.00. Ваша права.
◆17.30. "На парозе ночы".
18.50. Спорт, спорт, спорт...
19.05. Будні.
19.20. Тэлемагазін.
19.30. М.Гарбачоў у прамым эфіры.
◆20.40. "Зорка Палын". Фільм 1-ы.
22.00. Спартыўныя навіны.
22.10. Ваш стыль.
22.20. Футбол. Чэмпіянат Расіі.
◆23.05. "Зорка Палын".
0.10. Еўрапейскі калейдаскоп.

8-ы канал
18.00. Аб'явы. Рэклама.
* 18.05. "Сышчыкі". "Качаня Дафі і дыназаўр".
18.35. Музычная праграма.
19.05. Журфак БДУ прадстаўляе...
◆19.15. "Лабірынт правасуддзя". "Будаўнічы бум".
20.05. Студыя "ІНТЭКС". "Навіны".
* 20.15. "Робін Гуд".
20.45. Сямейнае кола.
◆20.55. "Лёс". 57-я серыя.
21.40. Тыдзень з "Хрыстафорам".
21.50. Тэлечасопіс "Відэамода".
◆22.15. "Два боты – пара" з серыі "Махляры".
23.05. Музычная праграма.
23.25. Рэклама. Аб'явы.

■ 27, серада

Беларускае тэлебачанне
8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Пад купалам Сусвету.
8.20. Надвор'е.
8.30. Фільм-канцэрт.
9.00. ТБ – школе. Беларуская літаратура.
◆9.30. "Семнаццаць імгненняў вясны". 1-я серыя.
10.50. Аэробіка.
13.30. Навіны (з сурдаперакладам).
13.40. Фільм-канцэрт.
14.20. Відзьма-нявідзьма.
15.20. Планета людзей.
16.05. Скарбы беларускай гісторыі.
16.25. На музычных паралелях.
17.15. Дапамажыце мне, людзі!
17.40. Прэзентацыя карцін М.А.Савіцкага.
18.10. Абласныя навіны (Гомель).
18.25. Навіны Бі-бі-сі.
19.00. Карамболь. Ток-шоу з удзелам А.Дударава.
19.35. ТА "Рэха".
19.55. Чарнобыль: праблемы і вырашэнні.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. Пяць хвілін на жарты.
21.40. Кантакт.
◆21.45. "Семнаццаць імгненняў вясны". 2-я серыя.
23.05. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.
* Пасля заканчэння – Пад купалам Сусвету; Надвор'е; НІКа; "Пачвара". Мультфільм для дарослых; Рок-айленд-шоу.

Канал "Астанкіна"
8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.20. Навіны.
8.20. Сарока.
◆8.40. "Пецярбургскія тайны". 7-я серыя.
9.40. Клуб падарожнікаў.
10.30. Джэм.
11.20, 22.15. Прэс-экспрэс.
11.30. Благавест над Парыжам.
14.25. Прадпрымальнік.
* 15.20. "Прыгоды Тома Соера".
15.50. Джэм.
* 16.20. "Лятаючы дом".
16.50. Загадка СБ.
17.25. Тэлерадыёкампанія "Мір".
17.45. Дакументы і лёсы.
17.50, 20.35. Надвор'е.
◆17.55. "Пецярбургскія тайны". 7-я серыя.
18.55. Лідэр.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.45. У гасцях у Мусліма Магамаева.
21.20. Футбол. Ліга чэмпіёнаў. Паўфінал.
23.30. Футбол. Ліга чэмпіёнаў. Паўфінал.
24.00. Дзённік чэмпіянату свету па хакею.

Канал "Расія"
8.00. Сусветныя навіны Эй-бі-сі.
8.30. Ранішні канцэрт.
◆8.45. "Санта-Барбара".
9.35. Тэлегазета.
9.40. Сялянскае пытанне.
15.20. Студыя "Рост".
15.50. Там-там навіны.
16.05. Новая лінія. "Далёкі Усход".
16.50. "Жанчыны свету".
17.20. Свята кожны дзень.
17.30. Наш сад.
18.00. Экспацэнтр прадстаўляе.
18.10. L-клуб.
19.25. Падрабязнасці.
◆19.35. "Санта-Барбара".
20.25. Ніхто не забыты.
20.30. Шлях да згоды.
21.05. Плошча мастацтваў.
22.00. Рэпарцёр.
22.40. Аўтаімгненне.
22.45. Зоркі гавораць.
22.50. Спартыўная карусель.
22.55. Спявае Еўропа.
◆23.00. "Тры дні Віктара Чарнышова".

Санкт-Пецярбург
8.10. "Хто раскажа небыліцу".
8.20. Кідайка.
9.00. "Нямецкая хваля".
◆9.30. "На парозе ночы".
10.20, 11.40, 14.40. Музычны момант.
10.30. Хуткая дапамога.
11.00. Кірмаш вакансій.
11.15. "Палавецкія танцы". Музычны фільм.
11.30, 14.30, 18.30, 21.55. Інфарм ТБ.
11.45. Тэлемагазін.
* 11.50. "Панарошку".
◆12.00. "Кацярына Ізмайлава".
14.05. Фільм-канцэрт.
14.25. Тэлетэкст.
14.45. "Казначэйша". Фільм-опера.
* 15.55. "Шчасце Нурлана".
16.05. Крыжыкі-нулікі.
16.45. Вялікі фестываль.
17.00. Армія Расіі.
◆17.30. "На парозе ночы".
18.50. Спорт, спорт, спорт...
19.05. Будні.
19.20. Тэлемагазін.
◆19.25. "Дадатковы прыбывае на другі пуць".
22.10. Спартыўныя навіны.
22.25. Ваш стыль.
22.30. "Саркафаг". Тэлевізійны спектакль.

8-ы канал
18.00. Аб'явы. Рэклама.
◆18.05. "Карусель".
* "Папай-жаніх".
18.35. Музычная праграма.
◆19.05. "Хіл Стрыт Блюз". "Разбэшчаны дантыст".
19.50. Хатні ўрач.
* 20.20. "Робін Гуд".
◆20.50. "Швейцарскія рабінзоны". 20-я серыя.
21.40. Тыдзень з "Хрыстафорам".
21.50. Справы надзённыя.
◆22.00. "Вар'яцтва-13".
23.25. Рэклама. Аб'явы.

Каб зэканоміць ваш час:
◆ мастацкія фільмы
* мультфільмы

Згубленае пасведчанне № 050355 на імя Паўлюкова С.В., лічыць несапраўдным.

Надвор'е

Сёння днём па рэспубліцы чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор'е, часамі дажджы. Тэмпература паветра ў Мінску, Гродна — +11 – +13°, Брэсце — +12 – +14°, Віцебску — +13 – +15°, Гомелі — +14 – +16°.

На наступныя двое сутак чакаюцца кароткачасовыя дажджы. Тэмпература паветра ўначы +5 – +10°, днём 27-га — +10 – +15°, 28-га — +14 – +19°.

Валянціна СКРЭБЕЦ, інжынер-сіноптык Белгідрамета.

ПРЫВАТНАЯ СЯДЗІБА

У апошнія гады маладым людзям выдзяляецца ўсё больш зямлі пад дачныя ўчасткі, індывідуальнае будаўніцтва. Многія робяцца фермерамі, ствараюць сваю гаспадарку ў вёсцы. Натуральна паўстае нямала праблем з будаўніцтвам, вырошчваннем ураджаяў, вядзеннем падвор'я. Карацей кажучы, займацца падсобнай гаспадаркай вельмі нават няпроста. Каб хоць крыху дапамагчы маладым гаспадарам зямлі, "Чырвоная змена" ўводзіць даведачны раздзел "Прыватная сядзіба".

Пішыце нам, тэлефануйце, задавайце пытанні, дзяліцеся ўласным вопытам, расказвайце пра няўдачы, паведамляйце пра ўсё цікавае.

Салодкая ягада трускалка

"Нядаўна атрымалі садовы ўчастак. Хацелася б перш за ўсё пасадзіць трускалкі. Калі можна, парайце, калі ласка, з чаго пачаць, як іх даглядаць, як абараніць ад хвароб і шкоднікаў?

З.ВАСІЛЮК (г.Баранавічы)".

Трускалкі (садовыя суніцы) добра прыстасоўваюцца да розных глебава-кліматычных умоў. Аднак больш паспяхова растуць на добра акультураных глебах, вельмі адклікаюцца на арганічныя ўгнаенні і патрабавальныя да ўвільгатнення.

Лепшыя тэрміны пасадкі суніц — веснавы (у канцы красавіка — маі) і познялетні (у жніўні).

Пажадана выбраны ўчастак хоць бы адзін сезон не займаць іншымі культурамі і ўтрымліваць у чыстым ад пустазелля стане. Трэба пазбягаць такіх папярэднікаў як таматы і бульба, паколькі ў іх з суніцамі ёсць агульныя хваробы.

Няшчасце для суніц — шэрая гніль, якая ў дажджлівыя гады можа знішчаць большую частку ўраджаю. Спрыяльныя ўмовы для развіцця хваробы — сырое надвор'е, шчыльная пасадка, што абцяжарвае праветрыванне і садзейнічае распаўсюджанню захворвання. У сувязі з гэтым пры пасадцы суніц трэба пакідаць адлегласць паміж радкамі ў 80 сантыметраў і паміж раслінамі ў радзе да 20.

Для папярэджання шэрай гнілі эфект дае выкарыстанне розных мульчыруючых матэрыялаў: саломы, поліэтыленавай і іншых відаў плёнак. Слой мульчы садзейнічае больш хуткаму падсушванню ягад і выключае іх кантакт з вільготнай пашкоджанай глебай.

Зніжае прадуктыўнасць раслін сунічны клешч. Шкоднік распаўсюджваецца ў асноўным з расадай. Значыць, высаджваць трэба толькі здаровую расаду і рэгулярна мяняць участкі пад суніцы.

З аднаго ўчастка пажадана здымаць не больш як тры ўраджаі, на чацвёрты год участак вызваляюць. Да таго часу трэба закласці новую плантацыю, выкарыстоўваючы здаровую расаду.

У барацьбе са шкоднікамі можна рэкамендаваць скошванне лісця суніц. Зялёную масу збіраюць і выдаляюць з плантацыі, выкарыстоўваючы яе для кампостаў, або знішчаюць. Робяць гэта адразу пасля збору ўраджаю.

А раптам гэта "кот у мяшку"?

"Адрасоў плодагадавальнікаў не ведаю, а ехаць куды-небудзь далёка ў мяне няма магчымасці. Вымушана буду на рынку купляць саджанцы. Парайце, калі ласка, па якіх прыкметах можна вызначыць сорт яблынь і груш.

Л.ЯРМОШЫНА (г.Полацк)".

Той ці іншы сорт дрэва, як правіла, устанаўліваецца толькі тады, калі яно ўступае ў перыяд плоданашэння. Вызначыць сорт па знешніх прыкметах непладаноснага саджанца вельмі цяжка, яно даступна толькі кваліфікаваным спецыялістам-садаводам. Купляць на рынку саджанцы — справа рызыкоўная. Нават у гадавальніках дапускаецца блытаніна ў асартыменце, таму нярэдкія выпадкі, калі прывязаная да саджанца этыкетка не адпавядае сапраўднай назве сорту.

Усё ж пры куплі саджанцаў звярніце ўвагу хоць бы на тое, каб дрэўцы былі прышчэпленыя, інакш можна купіць дзічку.

Лепш раней, чым пасля

"У электрычцы дзве жанчыны вялі размову пра тое, калі лепш паліваць градкі: адна гаварыла, што рабіць гэта трэба да пасеву насення, другая сцвярджала, што пасля. А як вы лічыце?

Н.ЛІТВІНЧУК, г.Мінск".

Вельмі эфектыўна паліваць вадой падрыхтаваныя для высеву насення градкі. Пасля паліву баразёнкі прысыпаюць адносна сухой зямлёй, перагноем ці торфам слоем не больш як 1-2 см і злёгку прыкатваюць для таго, каб забяспечыць кантакт насення з глебай і зменшыць выпарэнне вільгаці (пры няроўнай, бугрыстай паверхні глебы — выпарэнне ўдвая большае). Глебу да з'яўлення ўсходаў, калі пасяўная баразёнка сухая і зверху ўтварылася корка, падтрымліваюць у вільготным стане, расходуючы на кожны квадратны метр невялікую дозу вады (ад 2-3 да 5-6 літраў).

КІНААФІША МІНСКА

"Жанчына з кветкамі і шампанскім"

Карціна створана кінамайстрамі Расіі. Яе паставіў па сцэнарыю Сяргея Дзярнова рэжысёр Міхаіл Мельнічэнка.

Актрысе Лене Вярбіцкай цыганка прадказвае доўгую дарогу і хуткую нязгаданую сустрэчу з суджаным. Лена, вядома, не вельмі верыць варажбітцы, хоць употай спадзяецца на яе прадказанне. А пакуль яна жыве жыццём даволі вядомай артысткі, іграе на сцэне, здымаецца ў кіно, што, на жаль, не прыносіць ёй вялікіх даходаў. Ды і асабістае жыццё Лены не наладжана. Даўно памёр яе муж, а выпадковыя сувязі — не яе стыль. Лена — чалавек незалежны, з характарам, але аднойчы яна дае сябе ўгаварыць знаёмаму настырнаму адміністратару выступіць у выязным канцэрце. Месцам гастроляў аказваецца папраўча-працоўная калонія, у якой напярэдадні здарылася ЧП — спроба бунту. Зняважаная тым, што яе падманулі, Лена, закончыўшы выступленне перад зняволенымі, ідзе адна на станцыю, каб паехаць у Маскву першым цягніком...

Цікава праводзяць свае ролі Ірына Малышава, Віктар Салаўёў, Аліка Смехава, Вадзім Андрэеў, Аксана Фамічова.

"Соль на нашай скуры"

Гэта сумесная работа кінематаграфістаў Францыі і Германіі.

Рэжысёр-пастаноўшчык — Эндру Біркін.

Карціна знята ў жанры любоўнай драмы. Яна расказвае пра мужчыну і жанчыну, якіх вабіць адзін да аднаго фізічная страсць, але ў той жа час раздзяляюць адрозненні ў адукацыі, культуры, выхаванні.

...Яны сустрэліся ў Шатландыі ў час школьных канікул. Першыя спробы заняцца каханнем яшчэ не сведчылі аб поўнай глыбіні страснага пачуцця, якое ахапіла іх потым. Закаханыя зведалі разлуку і жыццё адзін без аднаго. Яны сустракаюцца час ад часу па ўсім свеце, і хутка становіцца зразумелым, што іх каханне не падпарадкоўваецца логіцы...

У галоўных ролях здымаліся Грэта Скакі, Вінсент Д'Анофрыо. Іх ігра выклікае ў гледачоў пачуццё велізарнага суперажывання. Самая папулярная роля Грэты Скакі апошніх гадоў у Галівудзе ў фільме "Ушчэнт". Яна ж здымалася больш чым у 15 стужках, адзначаных прызамі міжнародных кінафестываляў. Вінсента Д'Анофрыо нашы кінагледачы ведаюць па фільму "Аголенае танга".

26 красавіка

"МАСКВА": "Страсці па Анжэліцы"**** – 12.00, 13.30, 17.00, 20.00, 21.20. "Тракс" ("Утаймавальнік гарадоў")** – 14.50 (падоўж.сеанс), 18.20.

"КАСТРЫЧНІК": "Страсці па Анжэліцы"**** – 15.10, 16.30, 19.30, 20.50. "Тракс" ("Утаймавальнік гарадоў")** – 13.30, 17.50. Музычна-пацяшальная праграма "Макс-шоу" – 21.30.

"АЎРОРА": "Сланяня пайшло вучыцца" і інш.мультфільмы (д) – 10.30. "Агонь... і медныя трубы" (д) – 14.00. "Місіс Даўтфайр" (2 с.) – 11.00, 13.30, 16.20, 18.50, 21.10. "Конан-разбуральнік" – 12.00, 15.50 (л), 19.50. "Страсць у аковах"**** – 17.50, 21.20.

"БЯРЭСЦЕ": "Місіс Даўтфайр" (2 с.) – 12.00, 16.00, 18.10, 20.30. "Страсць у аковах"**** – 19.30. "Конан-варвар" (2 с.) – 13.10, 17.10, 21.10. "Паліцэйскі з Чыкага" – 11.30, 15.30. "Вазьму твой боль" – 14.10 (бяспл.сеанс).

"ВІЛЬНЮС": "Місіс Даўтфайр" (2 с.) – 12.00, 15.50, 19.50. "Каханне і кулі" (у гал.ролі Ч.Бронсан) – 10.10, 18.00, 22.00 (н). "Страсць у аковах"**** – 14.10. Відэазала: 13.10, 15.15, 17.20, 19.25, 21.30. Музычна-пацяшальная праграма – 20.30.

"ДРУЖБА": "Бетховен-2" – 15.40, 19.10. "Ніндзя-тэрмінатар" – 14.00, 17.30. "Я аб'яўляю вам вайну" (у гал.ролі М.Яроменка-малодшы) – 21.00. Відэакафэ: "Уваскрэслы з пекла-3" (фільм жахаў) – 14.30, 18.00. "Лыжная школа" (камедыя) – 16.10.

"ПАРТЫЗАН": "Страсці па Анжэліцы"**** – 12.40, 15.30, 18.20, 21.00. "Тракс" ("Утаймавальнік гарадоў")** – 11.00, 13.50, 16.40, 19.30.

"ПЕРАМОГА": "Дзяўчынкі наперакат"**** – 11.00, 12.30, 16.30, 20.20. "Місіс Даўтфайр" (2 с.) – 14.00, 18.00. Відэазала: "Гром у раі" (баявік) – 10.00, 11.40, 13.20, 15.00, 16.40, 18.20, 20.00.

"САЛЮТ": "Тракс" ("Утаймавальнік гарадоў")** – 13.10, 14.40, 17.20, 18.50, 21.30 (к/праграма да Вялікадня). "Страсці па Анжэліцы"**** – 12.00, 16.10, 20.20.

"СУЧАСНІК": "Тай-пэн" (1,5 с.) – 14.10 (л). "Любоўныя прыгоды іншапланецян"***** – 16.00, 17.40, 19.20, 21.00.

"БЕЛАРУСЬ": "Соль на нашай скуры" – 12.10, 15.00, 18.30. "Гарачыя галовы" – 10.40, 15.30, 17.00, 20.30. "Кібарг" – 12.00, 13.30, 16.50, 18.20, 21.20. "Бравыя хлопцы" – 10.30, 19.50. "Блю, зямное дзіця" (поўнаметражны мультфільм) – 14.10. "Жандар з Сен-Трапеза" – 21.50.

"КІЕЎ": "Прыгоды Элі і Рару" (д) – 13.00. "Наёмны забойца" – 14.30. "Соль на нашай скуры" – 16.30, 20.10. "Завяшчанне "блакітнага" дзядзечкі"**** – 18.40.

"КАМСАМОЛЕЦ": "Хачу быць прынцэсай" і інш.мультфільмы (д) – 10.30. "Соль на нашай скуры" – 11.00, 13.00, 17.00, 20.20. "Золата партыі" – 15.00. "Майстэрства забіваць" – 14.00, 20.30. "Залатая цясніна" – 12.00, 16.00. "Школа сцюардэс" – 19.00. Зала індыйскага фільма: "Яшчэ адна сувязь" (2 с.) – 18.00.

"МІР": "Сны" – 14.00, 18.00. "Бетховен-2" – 11.00, 13.00, 17.00, 19.00. "Майстэрства забіваць" – 12.00, 16.00, 20.00. "Міс Катастрофа" – 15.00, 20.50.

"ПІЯНЕР": "Шчаслівыя дні Мумітроляў" (д) – 10.00. "Бетховен-2" – 11.20, 15.00, 18.30. "Вар'яцкі рэйс" – 13.20, 16.50. "Мядовы месяц у Лас-Вегасе"*** – 20.30.

"РАКЕТА": "Споведзь палюбоўніцы" – 16.10. "Вар'яцкі рэйс" – 19.40. "Эмануэль"***** – 18.00, 21.10. Відэакафэ – 17.00, 19.30.

"РАДЗІМА": "Гарачыя дзяўчынкі"**** – 13.00, 16.20, 20.00. "Папа мой "палюбоўнік" – 14.50, 18.10. Відэазала: "Ну, пачакай!" (д) – 16.00. "Гарачыя галовы-2" – 18.00. "Разбуральнік" – 20.00.

"ЗМЕНА": Хрысціянская праграма: "Погляд на Святую Троіцу" – 13.30 (л). "Чужыя-2" (2 с.)** – 14.30, 17.20. "Вар'яцкі рэйс" – 12.00, 19.45.

"ЦЭНТРАЛЬНЫ": "Каханне і кулі" – 13.30, 18.00, 21.00. "Бабнік-2"*** – 10.40, 16.45, 19.45. "Бетховен-2" – 12.00, 15.15.

"ЭЛЕКТРОН": "Соль на нашай скуры" (эмацыян.эрат.фільм) – 14.40, 18.10, 21.40. "Майстэрства забіваць" – 13.00, 16.30, 20.00. "Залатая цясніна" (К.Бейсінгер у вострасюжэтным прыгодн.фільме) – 13.50, 17.20, 19.10. "Няма выйсця" (1,5 с.) – 15.20, 20.40.

(д) — дзіцячы сеанс;
*** — дзеці да 16 гадоў дапускаюцца ў суправаджэнні бацькоў;*
**** — дзеці да 16 гадоў не дапускаюцца;*
***** — дарослым з 18 гадоў;*
(л) — ільготны сеанс (скідка на 50 працэнтаў ад кошту білета);
(н) — начны сеанс (кошт білета на 30 працэнтаў вышэйшы).

Заснавальнікі: ЦК СМБ, калектыў рэдакцыі газеты "Чырвоная змена".
Выдавец: газетна-выдавецкае закрытае акцыянернае таварыства "Маладняк", 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
Газета ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Набрана і звярстана ў наборна-выдавецкім бюро "ЧЗ".
Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220013, г.Мінск, пр. Ф. Скарыны, 79.
Выходзіць у аўторак, чацвер і суботу.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць прыведзеных фактаў. Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.
Час падпісання ў друк: па графіку – 19.20, падпісана – 19.20.
М. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П. Ч. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Індэкс 63129. Тыраж 50 000. Зак. 44.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: 220013 г.МІНСК, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная – 68-26-27; намеснікі галоўнага рэдактара – 32-12-82, 68-29-45; сакратарыят – 68-29-28; аддзел палітыкі – 68-25-55; аддзел эканомікі і сацыяльных праблем – 68-28-52; аддзел культуры і гістарычнай спадчыны – 68-29-56; аддзел маральна-этычнага выхавання – 68-25-93; аддзел лістоў і выхавання грамадскай думкі – 68-28-32; аддзел інфармацыі – 68-27-21; аргаддзел – 68-29-26; аддзел ілюстрацыі – 68-27-74, 68-25-41; ул. кар. па Брэсцкай вобл. – (01622) 5-57-57, ул. кар. па Віцебскай вобл. – (0212) 2-36-47.
РЭКЛАМНАЯ СЛУЖБА – тэл.68-29-56, 68-29-45. Факс: 32-21-03.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Сяргей БАЛЦЭВІЧ (адказны сакратар), Валянцін БАРЫСЕВІЧ, Валерый ВАРАНЕЦКІ, Валерый ІВАНОЎ, Мікалай ЛАРКОЎ, Віктар ЛЮКОВІЧ, Алесь МАСАРЭНКА, Станіслаў НІЦЫПАРОВІЧ, Алесь САЛАМАХА (першы намеснік галоўнага рэдактара), Павел СІМАНАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Алег СЛУКА, Наталля СТРАЛКОВА, Вольга ШАЎКО, Максім ШЭНДРЫК.

Галоўны рэдактар Уладзімір БЕЛЬСКІ